

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Hermes Theologicvs, Id est Synopsis totius Theologiæ, perspicuè, doctè, subtiliter, ac breviter discussa

Et In octo Partes ... distincta ...

De Angelis Actibvs humanis, & Legibus

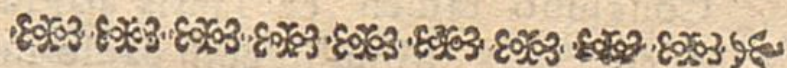
Vindalium, 1646

Tractatvs Absolvttissimvs De Angelis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38834

TRACTATUS
ABSOLVTISSIMVS
DE ANGELIS.

CAPVT. I.

*An sint, Quando & ubi
creati.*

NOTA I. Nomen Angeli
variis modis sumi; ali-
quando enim est nomen
officij tantum, & nuncium
significat; aliàs est officij
simul & naturæ; quandoque autem offi-
cij, naturæ. & ordinis vt Toletus in cap.
I. lucæ aduertit, Annotati. 42. Ex pro-
priâ tamen vi & prima impositione no-
men officij est non naturæ, vt testatur
D. August. in psal. 103.

De Angelis.

A

Nota 2. Nomen Angeli communiter sumi pro substantiâ spirituali & intellectiuâ humanam naturam nobilitate longè superante.

CONCLUSIO I. Dari Angelos fides docet. Est contra Sadducæos qui ut habetur Actorum, 23. dicebant non esse resurrectionem neque Angelum, neque Spiritum. & contra Libertinos quosdam superioris sæculi pestem de quibus Pratteol. V. Libertini.

Conclusio tamen ex sacris paginis clara est. Psal. 8. Minuisti eum paulo minus ab Angelis, qui locus ad Heb. c. 2. refertur & expenditur à suare hic. 1. 1. cap. 1. a. n. 4.

Idem Iob. c. 4. significatur, si in Angelis suis reperit prauitatem.

Denique passim scriptura de Angelis meminit ut substantiis intellectiuis & homine superioribus ut Gen. 16. & 19. Luc. 1. & Acto. 12.

CONCLUSIO II. Existere Angelos ratione naturali euidenter probari non posse videtur. Quia nec ostendi potest à priori, per eorum existentiam, cum non sit de essentia Angeli ut existat: nec à posteriori per effectus, cum motus cœlorum, operationes extraordinariæ energumenorum, alique effectus,

DE ANGELIS. CAP. I. 3

ex quibus Angelorum existentia colligi solet, in Deum, vel in animas separatas, aliasue causas facile reduci possint.

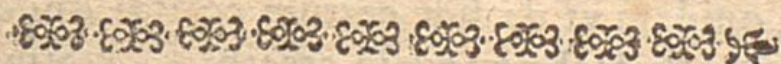
Vbi obseruandum occurrit, in Conc. Lateran. relato in cap. firmiter, de summa Trinitate, statutum esse, Deum ab initio temporis, simul vtramque de nihilo condidisse creaturam, spiritualem, & corporealem, Angelicam videlicet & mundanam. Dubium est autem, an propter hæc verba certum sit ex fide, Angelos non esse productos ante mundum corporeum, quâ in re tria dicenda videntur. 1. ex iis quidem vt de fide certum colligi, Angelos de facto non esse creatos ab æterno, sed in tempore. 2. non propterea videri esse ex fide certum, Angelos tanta simultate productos esse cum rebus corporeis, vt ne per breuissimum quidem tempus ante illas extiterint; quia parum pro nihilo reputatur, & ea commode dici possunt simul creata, saltem simultate morali, quorum vnum paulò ante illud productum est. 3. non tamen sine aliqua temeritate affirmari posse, Angelos esse creatos ante mundum corporeum, quia ex communi Theologorum sententia, particula, simul, in dicto Conc. de simultate physica temporis intelligi debet.

CONCLUSIO III. Angeli

A 2

non sunt creati ante mundum. Pr. Quia Concil. Lateran. cap. Firmiter contrarium insinuare videtur, dum ait Deum ab initio temporis vtramque simul condidisse creaturam spiritualem & corporalem, angelicam scilicet & mundanam.

CONCLUSIO IV. Probabile est eos in Cælo Empyreo fuisse creatos. Id enim exigere videtur eorum perfectio. Probant aliqui autoritate Christi Ioan. 10. videbam Satanam sicut fulgur de cælo cadentem, sed is locus non hoc euincit lege Maldo. 3. Luc. cap. 10.

CAPVT II.

An Angeli errati fuerint ab initio in Gratia & Beatitudine.

CONCLUSIO I.

Angeli fuerunt creati in beatitudine naturali, non in supernaturali. Ita S. Thom. 1. p. q. 52. art. 1. quod probat hoc discursu. Nomine beatitudinis intelligitur vltima perfectio rationalis, seu intellectualis, quæ perfectio duplex est. Vna quidem quæ naturali virtute acqui-

DE ANGELIS. CAP. II. §

ri potest, quæque in perfectissima Dei contemplatione naturali posita est, alia quæ excedit vires cuiuscunque intellectus creati, & consistit in clara visione Dei, quam in futura vita expectamus. Quantum ergo ad primam beatitudinem, Angelus creatus fuit in eâ, quia eiusmodi perfectionem non acquirit. per aliquem motum discursiuum, sicut homo, sed statim ei adest propter naturæ suæ dignitatem: quoad alteram verò, Angeli non statim in principio suæ creationis fuere beati, quia hæc beatitudo, non est aliquid naturæ, sed naturæ finis, & ideo non statim à principio eam habuere debuerunt.

Potest hoc posterius confirmari, quia Angeli mali non peccassent, nec è statu beatitudinis excidissent, si fuissent beati. Boni verò æquè poterant peccare ac alij, & cum illis damnari.

Nota 1. ex art. 2. Angelum indiguisse gratia od hoc vt conuerteretur in Deum, prout est obiectum beatitudinis; quia voluntas non potest ferri in id quod est supra naturam, nisi ab aliquo principio supernaturali adiuta: At videre Deum per essentiam, in quo vltima beatitudo creaturæ intellectualis consistit, est supra naturam cuiuslibet intellectus creatis

quare Angelus non potest in illam beatitudinem voluntate conuerti, nisi per supernaturale auxilium gratiæ.

Nota 2. ex responsione ad 3. triplicem esse conuersionem in Deum, vnã quidem per dilectionem perfectam, quæ est creaturæ iam Deo fruētis, ad quam requiritur gratia consummata: aliam quæ est meritum beatitudinis, ad quam requiritur gratia habitualis, quæ est merendi principium tertiam verò per quam aliquis se præparat ad gratiam scilicet habituales habendam, & ad hanc non requiritur aliqua habitualis gratia, sed operatio Dei ad se animam conuertentis, id est auxilium gratiæ actualis.

CONCLUSIO II. Angeli fuerunt creati in gratia. Hoc probat S. Thomas prædictæ quæstionis art. 3. tum ex Augustino libro 12. de Ciuit. cap. 9, vbi ait, Deum creasse Angelos simul in eis condendo naturam, & largiendo gratiam; tum quia res aliæ initio sunt productæ, secundum quasdam seminales rationes, sicut arbores, & animalia aliaque eiusmodi. Manifestum est autem quod gratia gratum faciens hoc modo comparatur ad beatitudinem, sicut ratio seminalis in natura ad effectum naturalem, vnde 1. Ioan. 3. Gratia semen Dei no-

DE ANGELIS CAP. II. 7

minatur : ergo congruum fuit vt
Angeli à principio fuerint creati in gra-
tia.

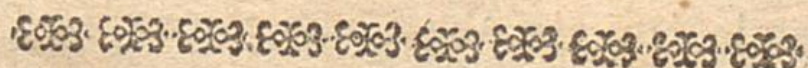
Potest hoc confirmari , quia boni an-
geli meruerunt beatitudinem, mali verò
eam poterant mereri : at hoc meritum
supponit statum gratiæ : neque ratio est
cur Deus potiùs in secundo, quàm in pri-
mo instanti viæ Angelorum, gratiam ip-
sis contulerit.

Notandum autem Angelos ex commu-
niori sententiâ, per proprios actus se dis-
posuisse ad primâ illam receptione gra-
tiæ sanctificantis ; quia cum in instanti
creationis vsu libertatis habuerint, &
per actum supernaturalem ad Deum
conuersi sint, nihil videtur potuisse ob-
stare, quominus eiusmodi actus fuerit
dispositio ad gratiam sanctificantem
tunc infusam.

Neque refert quod infra dicemus
gratiam Angelis fuisse primo collatam,
iuxta proportionem naturalium. Hoc
enim proximè potest intelligi de gratiâ
actuali, & remotè de gratia sanctificante;
ita scilicet vt Deus ex mera sua volunta-
te, eò maiora gratia auxilia Angelis
contulerit in instanti creationis, quò
vnus altero est perfectior in natura; qui-
libet autem Angelus secundum totam

8   T R A C T A T V S
vim auxiliij accepti, ad Deum se con-
uerterit; atque ita cum gratia sanctifi-
cans collata sit iuxta vaiuscuiusque dis-
positionem, consequenter, quò vnus al-
tero est perfectior in donis naturalibus
cò maiorem gratiæ sanctificantis habi-
tum receperit.

CAPVT III.

Quid sint, & an eiusdem speciei.

CONCLUSIO I.

Angeli sunt spirituales, seu incorpo-
rei.) Hoc dupliciter potest intelli-
gi. 1. vt Angeli non sint creaturæ omni-
no corporeæ, sed saltem aliquid spiri-
tuale essentialiter adiunctū habeant, 2. vt
totaliter sint incorporei; neque intrinse-
cè constent ex parte aliqua corporea; &
quoad vtrumque certa est conclusio. Nā
in primis quòd Angeli non sint res om-
nino corporeæ, efficaciter deducitur ex
duobus principiis communiter receptis,
quorum alterum est, Angelos quoad cō-
ditionem naturæ esse perfectiores ho-
mine, vt sufficiēter probatur ex illo Psal-

DE ANGELIS. CAP. III. 9
mi. 8. Minuisti eum, id est, hominem,
paulò minùs ab Angelis: Alterum est,
hominem non esse rem planè corpoream,
sed constare anima incorporea, & spiri-
tuali.

Deinde quòd Angeli sint omnino in-
corporei & spirituales probatur, tum ex
Scrip. quæ Hæbræor. i. Matth. 8. aliisque
locis Angelos siue bonos, siue malos vo-
cat spiritus; tum quia in Concilio Later.
relato in cap. firmiter, de sūma Trinit.
statuitur, Deum vtramque de nihilo con-
didisse creaturam, spiritualement, & corpo-
ralem, Angelicam videlicet & mundanā,
ac deinde humanam quasi communem,
ex spiritu & corpore constantem; tum
denique, quia Angeli boni cælos pene-
trant vt ad nos descendant, quod non
posset fieri sine miraculo si essent corpo-
rei: dæmones etiam ex inferno ad nos
remeant, & per consequens terram pene-
trant, ingrediuntur cubiculum vndique
occlusum, simulque quamplurimi eius-
dem hominis corpus inuadunt, vt patet
ex illo dæmoniaco qui Lucæ 8. ab inte-
gra dæmonum legione, id est à 6666. dæ-
monibus possidebatur.

Nota i. Patres qui dix runt Angelos
esse corporeos, minùs probabiliter de
Angelis sensisse, non tamen errasse con-

10   T R A C T A T V S

tra fidem, cum eorum temporibus con-
trouersia de qua agimus, esset satis am-
bigua, nondumque ab Ecclesia sit defini-
ta, vt authores communiter censent: me-
ritò tamen temeritatis arguuntur ij, qui
post Concil. Lateran. citatum, scripse-
runt Angelos esse corporeos.

Nota 2. in 7. Synodo approbatam esse
sententiã Episcopi Thessal. quatenus di-
cebat, Angelos posse depingi, agebatur
enim de adoratione imaginum, non
quoad rationem quam attulit, quia tenui
corpore sunt præditi.

CONCLUSIO II. Angeli non
sunt compositi ex materia & forma.)
Probat, quia si Angeli componuntur ex
materia, vel ea est corporea, vel incor-
porea. Neutrum dici potest, non primum,
quia sic Angeli essent corporei, contra
prædicta; non secundum, tum quia Ange-
lus est essentialiter perfectior, adeoque
simplicior anima rationali, hæc autem
est forma simplex, nec constat intrinsecè
materia spirituali, sed tota est forma seu
actus corporis; tum quia materia illa
esset superflua, cum Angelus sine illa suas
omnes operationes, nempe intellectiõem,
volitionem, & motum localem exercere
possit, vt constat & ex anima separata,
quæ ea omnia præstat sine materia.

DE ANGELIS. CAP. III. 11

Nota ibi esse materiam, vbi est transmutatio substantialis, & non vbi est tantum accidentalis, qualis reperitur in Angelis; vt cum ab vna intellectione, aut volitione transeunt ad aliam, vel ab vno loco in alium.

Hinc autem collige in Angelis non esse compositionem ex partibus extensiuis, talis enim compositio non competit nisi rebus quantis, & corporeis; Angelus tamen habet quandam extensionem virtualem respectu loci quem occupat, cum sit totus in toto, & totus in qualibet illius parte; similiter etsi non sit in Angelo formalis compositio ex partibus intensiuis, qualis reperitur in albedine, frigore, aliisque qualitatibus quæ possunt in eodem subiecto augeri; vel minui, est tamen in illo quædam intensio virtualis, quatenus vnus Angeli perfectio tanta esse potest, vt multis æquiualeat, easque virtualiter contineat.

Vbi nota Angelos, etsi non sint compositi ex materia & forma, tamen habere alias quasdam compositiones, constant enim ex essentia & existentia; ex natura singulari, & supposito; ex natura specifica, & differentia individuali; ex genere, & differentia; ex subiecto, & accidente, quæ omnia dicunt compositionem ali-

quam, vel realem, vel rationis; realem, quando inter extrema est distinctio realis, rationis, quando extrema non nisi ratione distinguuntur. An autem extrema ipsa distinguantur realiter, vel tantum ratione, ex Philosophia repetendum est.

CONCLUSIO III. Angeli ab intrinseco, & ex natura sua sunt incorruptibiles.) Probat, nam illud dicitur incorruptibile ex natura sua, quod neque ab agente creato, neque à Deo ex lege ordinaria corrumpi, seu destrui potest. Angeli sunt tales, ergo, &c. Minor ostenditur. Nam in primis cum Angeli non constent ex materia & forma, sed sint substantiæ simplices physicè, ut ostensum est, perspicuum est eos non posse corrumpi ab ullo agente si corruptio propriè & strictè sumatur, pro destructione qua forma substantialis rei deporditur, manente materia illius, ut contingit, verbi causa, in corruptione ligni quod in ignem convertitur.

Rursus, si corruptio accipiatur latè, & minus propriè pro tali rei desitione, quæ annihilatio vocatur, sic etiam certum est Angelos non posse corrumpi ab ullo agente creato; eò quòd non pendent in fieri, & conseruari ab eiusmodi agentibus, neque ab iis aliquid accipere possunt,

DE ANGELIS. CAP. III. 13

quod repugnet eorum existentiae; & quo-
posito teneatur Deus consentaneè ad na-
turas rerum, subtrahere influxum quo il-
las conseruat: vnde etiam sequitur, An-
gelos esse natura sua, incorruptibiles,
respectu potentiae ordinariae Dei, quia
Deus ex tali potentia nihil destruit, de-
negando ei suum influxum conseruatiuum,
nisi ad exigentiam alicuius agentis con-
trarii, quod illius destructionem postu-
let. Quare sicut caeli dicuntur natura
suâ incorruptibiles, eò quòd cum careant
contrario cuius vi dissoluantur, postulant
à Deo perpetuò conseruari; ita Angeli,
&c.

Confirmatur. Nam ex Concilio La-
teranensi sess. 8. anima rationalis natura
sua est immortalis, ergo idem dicendum
de Angelis, cum sint substantiae non mi-
nus spirituales, & simplices quàm anima.
Nec refert quòd in 6. Synodo actione.
11. dicitur Angelos & animam rationa-
lem Dei gratia habere immortalitatem,
ibi enim per Dei gratiam nihil aliud in-
telligitur, quàm liber concursus Dei, qui
animas & Angelos conseruat, vt possit
absolutè si velit eos in nihilum redigere.
Hoc tamè non impedit quo minus eius-
modi conseruatio sit naturis rerum con-
sentanea, quod satis est vt Angeli, & ani-

mæ rationales dicantur natura sua immortales, & incorruptiles in ordine ad potentiam Dei ordinariam.

CONCLUSIO IV. Possunt dari plures Angeli & diuersæ, & eiusdem speciei.) Primum patet, quia nihil denegandum est potentia Dei, nisi quod manifestam inuoluit repugnantiam, at non repugnat Angelos multiplicari quoad speciem, cum nulla ratio sit cur substantia spiritualis ex se non possit esse genus cõtrahibile per varias species, aut cur cum Angelica natura finita sit, non possint dari plures Angelorum species, quæ gradum genericum substantia spiritualis inæqualiter parricipent.

Secundum, eodem modo ostenditur, quia sicut non repugnat quod vnus Angelus habeat conuenientiam genericam cum alio Angelo, & differentiam specificam ab illo; ita nihil obstat quin habeat conuenientiam specificam cum alio Angelo, & differentiam numericam ab illo: si quidem natura Angeli etsi realiter simplex, ptopter varias rationes obiectiuas sufficiens præbet fundamentum intellectui, vt iudicet eam conuenire specie cum aliquo, & ab illo distinguere numero.

Nota 1. non opus esse vt quæcunque

numero distinguuntur constant materia, vt manifestè patet exemplo animarum rationalium, quæ etsi sint immateriales, solo numero differunt. Neque dicas animam rationalem dicere essentialiter ordinem ad materiam, hoc enim non sufficit vt animæ numero multiplicentur, per ordinem ad materiam; cum singulæ sint indifferentes ad hanc, vel illam numero materiam.

Nota 2. aliud esse distinctionem formarum, aliud distinctionem formalem, ad illam enim sufficit quòd duæ formæ distinguantur realiter quoad entitatem, ad istam verò requiritur vt inter formas sit distinctio essentialis. Hinc inter duas animas rationales est distinctio formarum, non formalis, vel essentialis; ita ergo possunt creati duo Angeli, qui etsi realiter per se quoad suas entitates distinguantur, non tamen formaliter, seu essentialiter.

CONCLUSIO V. De factò dantur plures Angeli distincti specie, & plures distincti solo numero.) Prior pars probatur, tum quia ordo & pulchritudo vniuersi talem varietatem postulare videtur, vt liquet ex gradibus rerum inferioribus; tum quia cum fides doceat inter Angelos varias esse hierarchias, &

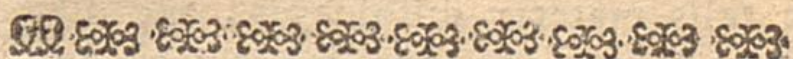

ordines, adeoque magnam dignitatis diuerſitatem, hinc valde probabiliter colligitur eſſentialis, & ſpecifica diuerſitas inter illos. Præſertim cum ex communi Theologorum ſententia; gratuita ſint Angelis collata; iuxta proportionem donorum naturalium.

Posterior pars oſtenditur ex iam dictis, quia ad perfectionem vniuerſi ſpectare videtur, non modo ſufficiens diſtinctarum ſpecierum multiplicatio; ſed etiã nonnulla ſingularum ſpecierum dilatatio, per multiplicationem indiuiduorum: & quia aliàs cum innumeri Angeli defecerint, eorum ordines valde imperfecti remanſiſſent, vt pote tot ſpeciebus deſtituti quot Angeli ceciderunt.

Vbi nota Angelorum numerum eſſe maximum, quamuis incertum, vt patet ex verbis illis Danielis 7. Millia millium aſſiſtebant ei. Quare autẽ Deus tantam Angelorum multitudinem creare voluerit S. Thomas probat q. 50. art. 3. quia cum Deus in creatione rerum perfectionem vniuerſi intenderet, quò aliqua ſunt perfectiora, eò in maiori exceſſu produci debuerunt, vel ſecundum magnitudinem vt cœli, vel ſecundum multitudinẽ; vt ſubſtantiæ ſpirituales. Adde quod ſicut terreni reges quo ſunt potentiores. & di-

DE ANGELIS. CAP. III. 17
tiores, eò maiori seruatorum, & militum
caterua stipati incedunt; Ita cum Deus
sit Rex regum, & Dominus domnantium,
cuius potestas est infinita, & immensa
maiestas, congruum fuit vt innumeram
Angelorum multitudinem crearet, qui
ipsi assisterent, eiusque iussa caperent.

CAPVT IV.

*Quid Possint Angeli circa res
corporeas.*

CONCLUSIO I.

Angeli non habent corpora sibi na-
turaliter vnita, interdum tamen as-
sumunt corpora. Prior pars probatur,
quia Angeli sunt substantiæ perfectæ: Po-
sterior ostenditur ex Scriptura quæ
Genes. 18. & 19. &c. introducit Angelos
ita apparentes hominibus, vt ab iis vide-
rentur, audirentur, & tangerentur; hæc
autem omnia saltem coniunctim specta-
ta, planè indicant, non fuisse visionem
imaginariam, sed alicuius corporis sub-
sensem cadentis.

Nota 1. Angelos posse assumere tum

corpora animata, vt patet in dæmoniacis, & in grege porcorum, de quo in Euangelio; tum à fortiori corpora mortuorum, cum hæc minùs resistent; tum corpora ex aëre, aliaue materia confecta, norunt enim condensare vapores, & exhalationes in modum nubium, aliorumque corporum consistentium, & impedire ne talis materia dissoluatur, aut diffluat: Non tamen concedendum est Angelos producere corpus aliquod ex nihilo, vt in eo appareant, cum talis productio soli Deo competat ex S. Thoma I. p. q. 45. art. 5.

Nota formationem illam corporum non excedere virtutem naturalem Angelorum. quare satis est quod dicamus, Deum ad illam concurrere tantum per influxum generalem; præsertim quia cum dæmones assumant corpora ob malos fines, non est conueniens dicere Deum, vt causam specialem, & propriam illis talia corpora præparare.

Nota 3. non esse rationem cur dicamus Angelos bonos & malos differre quoad materiam corporum assumptorum, cum eadem ad diuersos fines valere possit, vt patet, nam homines interdum similibus corporibus male vtuntur, aliàs benè; & dæmones nonnumquam

DE ANGELIS. CAP. IV 19
induunt corpora pulchra, ac majestatis
plena: quare sine fundamento dices bo-
nos ex cœlesti, malos verò ex terrestri
materia corpora conficere.

Nora denique ex Angelo, & corpore
non fieri vnum compositum per se, aut
vnum suppositum; quia ad primum, opus
esset quòd Angelus haberet rationem
formæ, & corpus materiæ. Ad secundum,
quòd corpus assumptum priuaretur pro-
pria subsistentia, & à subsistentia angeli
terminaretur, quod naturaliter est impos-
sibile, vt constat ex libro 2

CONCLUSIO II. Non potest
angelus in corpore assumpto exercere
actiones vitales quoad substantiam: eas
verò quæ sunt vitales quoad modum,
exercere potest quoad entitatem realem,
non tamen quoad modum vitalitatis.)
Prima pars ostenditur, quia cum An-
gélus non informer substantialiter, &
vitaliter corpus quod assumit sed tan-
tum per accidens illi coniunctus fit, sicut
motor mobili, hinc fit vt nequeat in tali
corpore exercere operationes vitæ; tales
siquidem operationes sunt vita actualis,
quæ potentiam vitalem, vitamque ra-
dicalem & substantialem necessariò sup-
ponit.

Præterquam quod ad operationem

vita exercendam, non tantum requiritur principium vitaliter informans, sed etiam corpus organis distinctum, & ritè dispositum ad actus vitales eliciendos. Hæc autem distinctio, & dispositio verè non habet locum in iis corporibus quæ ab Angelis assumi solent, sed tantum fictè & apparenter: quare repugnat quòd Angeli in eiusmodi corporibus exercent operationes verè, & substantialiter vitales.

Dices, generatio hominis est actio vitalis substantialiter; at potest Angelus in corpore assumpto generare hominem; ergo, &c. Respondeo minorem falsam esse, loquendo de potentia propria & perfectum propter rationes allatas, tum quia generatio de qua agitur, est processiva à viuento coniuncto in similitudinem naturæ. Qua autem ratione possit Angelus efficere vt homo generetur, explicat S. Doct. 1. p. q. 51. art. 3. ad 6.

Secunda pars probatur, nam ex Scriptura constat angelos in assumptis corporibus loqui, ambulare, comedere, aliasue operationes reales exercere, quæ quoad entitatem & substantiam magnam habent conuenientiam cum actionibus quas nos vitaliter exercemus, loquendo, ambulando, & comedendo.

DE ANGELIS. CAP. IV. 21

Tertia pars suadetur, quia vt prædictæ operationes fiant modo vitali, debent procedere à potentia vitali, & per certa instrumenta ad id à natura destinata: hoc autem non habet locum in casu de quo agitur, vt patet ex dictis; quare, etsi Angelus in corpore assumpto proferat fonos similes humanæ locutioni, non tamen propriè loquitur: sicut etiam impropriè comedit, aut ambulat, etsi cibos terat, & corpus quodam motu progressiuo ciat: istæ enim actiones proprie acceptæ, præter entitatem materialem, dicunt maximè ordinem ad virtutem quandam vitalem in membris existentem per quâ fiunt, & ad phantasiam per quam diriguntur; quare vt sic, tribui non possunt Angelis, quando in corporibus assumptis tale quid operari videntur. Vnde Angelus Raphaël Tobiaë 12. Videbar quidem (inquit) vobiscum manducare & bibere, sed ego cibo inuisibili & potu, qui ab hominibus videri non potest, vtor; vbi verbum videbar, satis indicat manducationem illam non fuisse veram, sed tantum apparentem.

CONCLUSIO III. Angelus est in loco per præsentiam ad locum, seu per indistantiã suæ substantiæ à spatio in

quo est.) Ratio est, quia prius est quòd Angelus sit præsens spatio per substantiã suam, quam quòd virtutem suam spatio applicet, aut in eo operetur; ergo per suam substantiam primò est in loco, non autem per applicationem suæ virtutis, aut per operationem.

Confirmatur, nam Angeli beati sunt in cœlo empyreo, neque tanquam ibi sũt in loco per applicationem suæ virtutis, cum illud cœlum non moueant, nec probabiliter dici possit eos circa illud aliter operari, ergo sunt in eo per suam substantiam, & realem præsentiam.

Nota 1. Angelum non posse simul esse in pluribus locis totalibus & adæquatis, quia locus Angeli adæquatus est ille, qui toti ipsius perfectioni respondet, eique commensuratur. At non potest Angelus simul esse in pluribus eiusmodi locis, quia iam singula non essent adæquata & totalia, contra hypothèsim, & Angelus esset in maiori loco quàm ab ipso occupari possit, quod apertè repugnat.

Nota 2. posse tamen Angelum simul esse in pluribus locis partialibus & inadæquatis; quia cum Angelus sit spiritalis, & ad minimum spatium se totum reducere possit, vt infra dicemus, nihil impedire potest quin totius spatij quod oc-

DE ANGELIS. CAP. IV. 23

cupat, possit alias partes deserere, & alias occupare: oportet tamen vt eiusmodi loca partialia sint inter se cōtingua, quia aliàs ad ea simul occupanda substantia Angeli diuideretur à seipsa, quod planè est impossibile.

Nota 3. non repugnare quin plures Angeli simul sint in eodem loco per præsentiam substantialem, quia cum eorum substantia sit spiritualis & indiuisibilis, ea locum non occupat, adeoque vna non excludit aliam ab eodem loco.

Confirmatur, nam anima rationalis, quia est indiuisibilis, est simul in eodem loco cum corpore, ergo à fortiori poterit vnus Angelus esse in eodem loco cū alio Angelo. Constat etiam ex Euangelio, integram dæmonum legionem eiusdem hominis corpus simul occupasse.

CONCLUSIO IV. Non habet Angelus terminum paruitatis quoad locum, habet tamen magnitudinis.) Prima pars probatur, quia potest Angelus se reducere ad punctum, ita vt non sit extra illud: cū enim sit indiuisibilis, & partibus carens, neque corpus aliquod informet, nulla ratio est cur necessario debeat occupare locum quantum; & quamuis esset forma alicuius corporis, & vt sic deberet illi quodammodo commensurari

quoad locum, nihil tamen obesset quin ex se posset existere extra tale corpus, & in eo statu præsentiam suam ad paruum locum, imò ad punctum contrahere.

Secunda pars ostenditur, nam si Angelus nullum haberet terminum quoad locum, sequeretur eum esse in omni loco, & consequenter dæmones esse in cœlo, & Angelos beatos in inferno; hoc autem repugnat Scripturæ sacræ, ex qua satis constat Angelos venire, discedere, ab vno loco in alium migrare, quæ & similia nō bene diceretur si Angeli omnem locum occuparent. Deinde ex communi omnium Patrum sententia, proprium dei est omnem locum occupare, vnde à nonnullis Diuinitas Spiritus sancti probatur ex eo quòd sit vbique, ergo dicendum non est talem vbiquitatem alicui creaturæ de facto competere.

Nota non esse verisimile quòd possit Angelus tantum spatij occupare quoad longitudinem, quantum ex illo deserit, quantum ad latitudinem; cùm enim substantia illius sit perfectionis limitatæ, locus etiam illi naturaliter debitus, quoad omnem dimensionem limitatus esse debet. Vnde cum probabiliter Angeli præsentia, qua potest occupare spatium, sit ad spheram,

DE ANGELIS. CAP. IV. 25
sphaeram, maiorem, vel minorem iuxta
cuiusque proportionem, dici potest nul-
lum Angelum posse suam praesentiam
extendere ultra diametrum suae sphaerae,
etsi quoad latitudinem se ad lineam con-
trahat.

CONCLUSIO. V. Angeli pos-
sunt moueri localiter.) Probatum 1. ex
Scriptura sacra quatenus Tobiae 12. Ra-
phael ait tempus esse ut reuertatur ad eum
qui misit illum, & Lucae 1. Angelus Ga-
briell ingressus est ad salutandum beatam
Virginem, & postea ab ea recessit, & c. 2.
quia cum Angeli non sint ubique. sed in
loco certo, & determinato, dici nequit
quod non possint se transferre ab vno
spatio ad aliud. cum talis facultas rebus
multo inferioribus tribuatur.

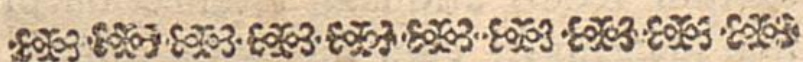
Vbi nota Angelum ex communi sen-
tentia, posse moueri motu continuo,
quia licet substantialiter sit indiuisibilis
& partibus carens, habet tamen virtua-
lem quandam extensionem, ratione cuius
potest ad certam sphaeram spatij praesen-
tiam suam diffundere. sicque potest lo-
cum quem occupat paulatim relinquere,
& vicinum similiter motu continuo, &
non interrupto subire.

Potest etiam Angelus ex communi
sententia, moueri motu discreto, ita sci-
de Angelis. B

licet vt eodem instanti temporis totum locum adæquatum deserat, & simul totum alium occupet; tum quia oritur ex imperfectione corporum, quòd sic moueri nequeant, quia nempe cum variis cõstent partibus, necessariò debent priores partes loci priùs occupare, quàm posteriores; tum quia potest angelus totum aliquem locum simul deserere, & permanere in puncto illius, quidni ergo simile spatium totum simul occupare poterit? atque ita talis motus fiet in instanti, & non transeundo per medium participans.

Hoc tamen non caret difficultate, quia ad primum dici poterit, non tantũ oriri ex diuisibilitate corporis, quòd non possit totum simul locum occupare, sed etiã & maximè, quia debet mobile priùs peruenire ad partes loci proximas, quàm ad remotas. Ad 2. vero non esse parem rationem, quia vt angelus totum locum deserat, se reducendo ad vnicum illius punctum, non requiritur medium: vt autem occupet partes remotas noui spatij, requiritur medium, quod proinde priùs traiciendum est, quàm perueniatur ad extremum. Vnde videtur angelum non posse transire de loco in locum, nisi transeundo per medium tam parti-

DE ANGELIS. CAP. V. 27
cipans, quàm non partipans : neque Angelum posse aliter moueri motu discreto, quàm in ipso motu successiuo, quo continuè mouetur, breues aliquas morulas interponendo.

CAPVT V.

De intellectu Angelico & eius speciebus.

CONCLUSIO I.

Angeli intellectio non est eius substantia, sed accidens ab ea realiter distinctum. (Probatur 1. quia Angelus est mutabilis ab intrinseco in actibus intelligendi, & non in substantia, ergo substantia Angeli non est actus intelligendi: antecedens probatur, nam Angelus beatus potest carere visione beatifica, aliisque intellectiõibus supernaturalibus, quæ proinde non sunt idem cū substantia Angeli; cumque intellectiões istæ nobilissimæ sint superadditæ substantiæ, sint que accidentia, dici non potest quòd aliæ intellectiões inferioris ordinis cum ipsa Angeli substantia identificentur.

B 2

Secundò non magis intellectio identificatur cum substantia Angeli, quàm eius volitio: at hæc cum illa non identificatur, vt patet, quia aliàs Angeli mali naturaliter essent mali. Neque dicas hinc tantùm sequi, aliquam intellectionem non identificari cum substantia Angeli. Nam si vna volitio distinguitur ab Angeli substantia, cur aliæ volitiones ab eadem non distinguuntur? quòd si omnes volitiones sunt distinctæ ab Angeli substantia, eique supperadditæ, idem à pari de omnibus intellectionibus affirmandum est.

CONCLUSIO II. Intellectus Angeli distinguitur ab illius substantia.) Probatum, quia cum experientia constet, res multas creatas præditas esse facultatibus accidentariis ad agendum, ignem calore, aquam frigore, &c. Idem est dicendum de aliis rebus creatis, adeoque de anima rationali. Itemque de Angelis, ita scilicet vt habeant intellectum realiter à substantia distinctum, & in ea radicatum; per quem vt principium proximum intelligant, & voluntatem per quam proximè actum volitionis eliciant.

Præsertim quia satis videtur durum, quòd eadem substantia creata, limitata, & composita simul sit formaliter intelle-

DE ANGELIS. CAP. V. 29

Etus volūtas, &c. cū identitas substantiæ intellectus: & voluntatis in Deo, maxime ratione suæ simplicitatis, & infinitatis constitui solet.

Nota in Angelo non esse intellectum agentem, & possibilem: siquidem proprium munus intellectus agentis est, fabricare species intelligibiles, easque educere ex phantasmatis; hoc autem competere nequit Angelis, cum sint incorporei, & phantasmata non habeant.

Deinde ille dicitur intellectus possibilis, qui in sui productione postulat ex se carere speciebus intelligibilibus, et si forte per accidens eas infusas habeat: at Angeli ex natura sua postulant species in creatione infusas, cū non possint eas vi sua naturali producere, & recipere ad modum animæ rationalis; quare in illis non est proprie intellectus agens, at possibilis.

CONCLUSIO III. Angelus indiget specie aliqua, ad intelligendas alias res creatas à se distinctas.) Probat, nam tribus tantum modis concipi potest, quod Angelus res prædictas intelligat, nimirum aut per suam substantiam, aut mediantibus quibusdam earum speciebus: at primus modus non est probabilis, cum Angelus non omnia quæ

intelligit, in sua substantia virtualiter cō-
tineat. Secundus verò refellitur, quia ex-
perientia constat res materiales non con-
currere per se immediatè ad visionem
corpoream, sed mediantibus speciebus,
vnde sequitur eas etiam per se effectiuè
non concurrere ad productionem intel-
lectionis siue humanæ siue Angelicæ,
cum hoc difficilius sit.

Nota species per quas Angeli intelli-
gunt, fuisse ipsis à Deo infusas in instā-
ti creationis; nam tribus tantum modis
concupi potest, eiusmodi species Ange-
lis competere, vel ita vt producantur ab
obiectis, vel ita vt naturaliter fluant ab
ipso intellectu Angelorum, vel ita deni-
que vt cum ipsis Angelis concreatæ sint.
At primum dici non potest, quia obiecta
materialia non habent vim producendi
effectum spiritualem, quales sunt spe-
cies Angelicæ; aliunde verò non possunt
Angeli recipere species materiales, cum
in se sint omnino spirituales, neque ha-
beant corpora sibi naturaliter vnita. Nec
secundum, quia quæ incommoda seque-
rentur, si Angelus per suam substantiam
res omnes intelligeret, eadem occurre-
rent, si omnium rerum species ab illius
intellectu naturaliter fluerent. Vtroque
enim modo deberet virtualiter res om-
nes continere, adeoque esse infinitæ per-

DE ANGELIS. CAP. V. 31
fectionis; maxime cum Angelus non magis respiciat ut obiectum intelligibile, res aliquando existentes, quam possibiles nunquam futuras: sequitur ergo tertium, nempe species per quas Angeli intelligunt, ipsis esse in instanti creationis à Deo infusas.

CONCLUSIO IV. Possunt dari species aliæ aliis vniuersaliores in representando, & verisimile est eas quæ sunt vniuersaliores, perfectioribus Angelis de facto fuisse collatas.) Prior pars probatur primò quia essentia diuina per modum ideæ infinita representat, species autem intelligibiles sunt quædam participationes ideæ diuinæ; quare non repugnat quod multa representent in suo gradu, & ordine. Secundò quia, si potest dari species expressa plurium rerum representatiua, poterit & impressa; at illa est possibilis, & de facto darur in beatis, qui eodem actu quo vident Deum, vident etiam plures creaturas. Tertiò quia nulla ratio afferri potest, quæ ostendat efficaciter tales species repugnare.

Dices, si tales species essent possibiles, deueniri posset ad vnum aliquem Angelum, qui omnia intelligeret per vnicam speciem; quo si alius perfectior crearetur, ille omnia intelligeret sine vlla spe-

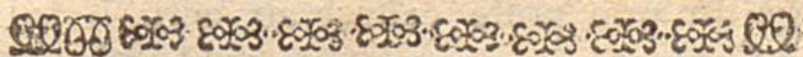
cie, adeòque per suam substantiam, quod admitti non potest. Respondeo id minime sequi, quia in ea hypothese Deus Angelo prius existenti infunderet speciem Angeli de nouo creati, vnde illam haberet duas species per quas intelligeret; ac proinde non opus esset vt nouus Angelus omnia intelligeret per suam substantiam, quia posset habere vnicam speciem rerum inferiorum representatricem.

Posterior pars ostenditur, quia etsi Deus in prima rerum creatione liberè operatus sit, certum tamen est eum valde congruenter omnia fecisse; quare cum Angeli non fuerint creati in mera potentia, ad intelligendas res creatas ab ipsis distinctas, sed variis speciebus intelligibilibus instructi fuerint, decuit vt illa infusio fieret iuxta proportionem naturalis perfectionis Angelorum, ita vt quo vnus Angelus est alio perfectior, eò intelligat per species simpliciores, & vniuersaliores.

Dices, quod cognoscitur in speciali, distinctius cognoscitur quam quòd cognoscitur in vniuersali; si ergo Angeli superiores cognoscunt per formas magis vniuersales, quàm inferiores, sequitur Angelos superiores habere scientiam

DE ANGELIS. CAP. V. 37

minus perfectā quā inferiores, quod est absurdum. Respondet S. Doctor. 1. p. 9. q. 7. art. 3. ad 2. cognoscere aliquid in vniuersali dici dupliciter. 1. ex parte rei cognitæ, vt si cognoscatur solum vniuersalis gradus rei, & sic cognoscere aliquid in vniuersali est imperfectius. 2. ex parte mediij cognoscendi, & sic est perfectius cognoscere aliquid in vniuersali perfectior enim est intellectus, qui per vnum vniuersale medium potest singula propria cognoscere quā qui non potest.

CAPVT VI.

Quid cognoscant Angeli.

CONCLUSIO I.

Angelus se cognoscit, idque per suā substantiam.) De primo non est difficultas secundum probatur, quia cū substantia angeli sit intimè vnita ipsius intellectui, eaque sit per se spiritualis, & intelligibilis, nulla ratio est, cur non possit angelus se per suam substantiam, absque specie media intelligere.

Quo loco duo breuiter obseruanda sunt 1. iam dicta intelligenda esse de

facto, nam si agatur de possibili, certum esse videtur Angelum se posse cognoscere per aliquam sui speciem; cum non repugnet talem aliquam speciem à Deo produci, & Angelo communicari. Confirmatur, quia quilibet Angelus habet species infusas aliorum Angelorum, per quas eos cognoscit: sicut ergo Angelus Gabriël habet speciē Michaëlis, ita nō repugnat quòd ipsemet Michaël suā ipsius speciem accipiat, & per eā se intelligat.

Observandum 2. etsi probabile sit Angelum non posse cessare ab actuali sui ipsius cognitione, non tamen id posse efficaciter probari; nam quod aliqui dicunt, omnia viventia habere propriam aliquam operationem, à qua nunquam cessant, non est magni momenti, quia hinc ut summum colligitur, Angelum nō posse abstinere ab omni operatione vitali, adeoque debere aut se, aut aliquid aliud necessario cognoscere: quòd autem debeat Angelus necessario hanc determinatam operationem vitæ exercere, neque ab ea unquam cessare possit, hoc sane deduci inde minimè potest; sicut neque ex eo quòd Angelus sit obiectum maxime sibi proportionatum, & semper præsens; idem enim dici posset, de aliis omnibus rebus quas potest Angelus intelli-

gere, quia cum habeat earum omnium species presentes, valdeque proportionatas, deberet esse continuo idque necessario in actu 2. intellectiois, respectu rerum omnium quas intelligere potest.

CONCLUSIO II. Vnus Angelus alium cognoscit & superior comprehendit inferiorem, non vice versa.) Prima pars non habet difficultatem, tum quia Scriptura inducit Angelos inter se colloquentes pugnantes, sibi que inuicem resistentes: tum quia Angeli constitunt unam quandam rempublicam ex variis gradibus & ordinibus constantem; tum denique quia cum Angeli sint spirituales, & intellectu præditi, habent quicquid requiritur ut unus alium cognoscere, & ab alio cognosci possit.

Secunda pars ostenditur, quia quilibet Angelus potest seipsum comprehendere, cum habeat vim intelligendi suæ naturæ proportionatam: ergo cum Angelus illo superior, ut naturâ; ita & vim intelligendi nobiliorem habeat, à fortiori ab eo comprehendere poterit. Quod intellige de comprehensione essentia, & proprietatum naturaliter ab ea manantium; nam quod spectat ad cogitationem cordis, quid de irrisentiendum sit, inferius dicetur. Quod vero attinet ad ea quæ per potentiam obe-

dientialem siue actiuam, siue passiuam ab Angelo, aut in Angelo super naturaliter fieri possunt, certum est ea à nullo Angelo quantumuis perfecto naturaliter comprehendi posse, propter improportionem quæ est inter intellectum cuiuscunque Angeli, & tale obiectum.

Tertia pars suadetur quia est eadem improportio inter vim intellectiuam inferioris Angeli, & essentiam Angeli superioris, quæ est inter eorum naturas: quia scilicet quælibet habet vim intelligendi proportionatam suæ naturæ: sicut ergo natura Angeli inferioris non adæquat naturam superioris, ita neque illius vis intellectiua eam adæquare potest, ac proinde fieri nequit quòd Angelus inferior superiorem comprehendat.

CONCLUSIO III. Angelus per sua naturalia Deum cognoscit.) Ita S. Thom. 1. p. qu. 56. art. 3. quod probat, quia Angeli sunt potentiores in cognoscendo, quàm homines; sed homines per sua naturalia Deum cognoscere possunt, iuxta illud Rom. 1. quod notum est Dei, manifestum est in illis, ergo multò magis Angeli.

Vt autem explicet modum quo Angeli Deum cognoscunt, Notat aliquid tripliciter cognosci posse 1. per suam essen-

DE ANGELIS. CAP. VI. 37

tiam, sicut si lux videatur in oculo 2. per ipsius speciem ab eo acceptam, ut cum videtur lapis. 3. per eiusdem similitudinem ab alio in quo resultat, acceptam, ut cum homo videtur, in speculo. Ait ergo primæ cognitioni assimilari cognitionem, quia Deus per essentiam videtur scilicet à Beatis, tertiæ verò eam, quam in hoc statu habemus de Deo per creaturas, in quibus relucet, & secundæ cognitionem quam Angelus naturaliter de Deo habet; videns enim suam essentiam, quæ est quædam Dei imago sibi impressa, per illam in cognitionem Dei assurgit.

Dices 1. cognitio naturalis Angeli non est discursiva, at cognitio Dei ex creaturis est discursiva. Respondeo minorem in Angelo esse falsam, quia eodem actu quo Angelus seipsum cognoscit, videt se non esse, à se, seu à supremo aliquo ente pendere.

Dices 2. si Angelus per suam substantiam Deum cognosceret, de eo non haberet nisi valde confusam cognitionem. Respondeo. Angelum per suam substantiam, imò per cognitionem cuiuscunque creaturæ clarè Deum cognoscere, quoad an est, etsi non quoad, quid est.

CONCLUSIO IV. Cognitio rerum materialium, & singularium est in

Angelis) Ut hoc clariùs percipias nota, circa eiusmodi cognitionem aliquid esse certum, & aliud de quo controuertitur. Certum est. 1. Angelum res materiales & singulares cognoscere. 2. talem cognitionem esse claram & distinctam, imò & comprehensiuam, quia cum Angelus seipsum, Angelosque inferiores possit cõprehẽdere nulla ratio est. cur nõ possit etiã cõprehẽdere res materiales quoad earũ essentias, & virtutes ipsã naturaliter inditas. 3. certum est cognitionẽ rerum materialium naturaliter Angelis competere; cum enim homines eas naturaliter cognoscant, verisimiliter dici non potest, vim intellectiuam naturalem Angelorum ad eas non posse pertingere; præsertim cum ex Scriptura non tantum constet, bonos Angelos cognoscere materialia, sed etiam malos, quibus probabiliter dici nõ potest cõferri lumẽ aliquod supernaturale, ad percipiẽda eiusmodi obiecta. 4. Angelos nõ cognoscere res materiales, & singulares per solã earũ præseñã sine specie, aut per earũ species ab ipsis obiectis acceptas, sed per species à deo infusas.

Verum cum duobus modis intelligi possit, rerum species fuisse Angelis à Deo concessas, nempe aut totas simul in instanti creationis, aut successiuẽ prout ob-

iecta successu temporis existunt, fiuntque apta ut intuitiue cognoscantur. Dubium est utro ex his modis concessæ fuerint Angelis species rerum materialium. Missis autem controuersis, tenenda est sententia affirmans, species omnes fuisse simul Angelis in instanti creationis à Deo infusas. Quod vel inde probatur, quia non apparetatio, cur Angeli successiue debeant accipere species rerum materialium, nisi eiusmodi rerum existentia expectanda sit: at quod illarum existentia expectanda non sit, patet, quia non sumunt ab illis species, sed à Deo, quare multo congruentius est quod eas simul, idque in instanti creationis, accipiãt.

Nota species Angeli concreatas esse ex se veluti indifferentes ad representandam rem, vel abstractiue, vel intuitiue, easque à rei præsentia obiectiue determinari, ut rem intuitiue, seu tanquam existentem, & actu præsentem referant: adeò ut licet obiectum existens, non immittat nouas species, aut aliter non concurrat effectiue ad intellectiõnem, sit tamen conditio sine qua ipsius species non habet vim ducendi intellectum in cognitionem illius intuitiuam.

CONCLUSIO V. Potest An-

gelus naturaliter certò cognoscere effectus ex solis causis naturalibus contingenter futuros, non autem eos qui ex libero arbitrio contingenter futuri sunt.) Prima pars probatur, quia eiusmodi effectus, sunt determinati in suis causis, ergo possiat certò cognosci ab Angelo, non minus quàm ij qui ex necessitate à causis naturalibus oriuntur. Neque refert quòd effectus illi contingentes possunt impediri ab aliis causis naturalibus, nouit enim Angelus eos per eiusmodi causas, quarum vim pefectè cognitam habet, nequaquam impediendos.

Secunda pars est certa ex fide, vt omnes communiter colligunt ex verbis illis Isaiaë 42. Annuntiate quæ ventura sunt in futurum, & sciemus quia Dij estis. Ratione autem ostenditur, quia operationes ex libertate futuræ non possunt cognosci ab Angelo in suis causis, cum hæ sint indifferetes ad vtrumlibet, neque in seipsis, quia rem quæ nondum existit, intellectu attingere, eamque vt aliquando in seipsa erit cognoscere, hoc proprium est intellectus infiniti, & æterni qui suo obtutu potest anteuertere omnes temporum differentias.

Dices, Angelus habet species concreatas futurorum cõtingentium, quare ergo

DE ANGELIS. CAP. VI. 41

non poterit ea cognoscere? Respon-
deo, quia non representantur Angelo ut
hic, & nunc pro tali tempore futura, sed
tantum simpliciter, & abstractè ut sunt
possibilia.

CONCLUSIO VI. Angeli non
cognoscunt de facto cogitationes cor-
dium, nisi dependenter à voluntate alte-
rius.) Probat, quia talis cognitio soli
Deo tribui solet, ut cum dicitur 2. Pa-
ralipomenon 6. Tu enim solus nosti
corda filiorum hominum, & Ieremiæ 17.
Pravum est cor hominis & inscrutabile,
quis cognoscet illud? Ego Dominus scru-
tans cor, & probans renes. Dubium est au-
tem 1. utrum Angeli possint naturaliter
cognoscere cogitationes cordium 2. si
possunt, unde oritur quod eas de facto
non cognoscant.

Respondeo 1. cognoscere secreta cor-
dium per se loquendo, non superare fa-
cultatem naturalè Angelorum, ut patet,
tum quia Angelus naturæ vi cognoscit
nostrum intellectum, & species in eo re-
ceptas, nostramque voluntatem, quidni
ergo poterit naturaliter cognoscere actum
ab eis elicatum, si sit naturalis ordinis ve
supponimus? tum quia Angelus maiori
intelligendi vi præditus est, quàm ho-
mo: at homo suos actus internos intel-

lectus. & voluntatis intelligit. Quare ergo eisdem actus non poterit Angelus virtute naturali intelligere? Tum denique quia Angelus cognoscit meas cogitationes, quando consentio; at meus consensus non auget facultatem naturalem intellectus Angelici, neque alio modo efficit ut sit magis proportionatus ad intelligendas meas cognitiones quam antea.

Respondeo 2. idè Angelum non posse cognoscere humanorum cordium cogitationes, quia licet habeat species earum, neque superet illius facultatem eas cognoscere. Deus tamen ob suauem suæ prouidentia, in creaturæ rationalis gubernatione dispositionem, non vult cum illo concurrere ad earum cognitionem, nisi quando homo consentit, ut ipsi innotescant. Non enim apparet, ex quo alio capite oriri possit prædicta impossibilitas.

CONCLUSIO VII. Angeli naturæ viribus cognoscunt mysteria, quæ sunt tantum supernaturalia quoad substantiam: probabile tamen est Angelis communicatam fuisse in via, cognitionem aliquam mysterij Incarnationis.) Prima pars probatur, quia oculus cæco restitutus, est ens naturale quoad substantiam,

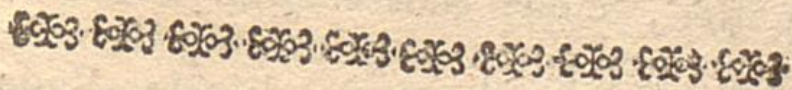
DE ANGELIS. CAP. VI. 43

ergo vt sic potest naturaliter ab Angelo cognosci, non minùs quàm si per generationem productus esset. Imò non tantum, cognoscit Angelus visum miraculosè restitutum, quoad id quod naturale habet, sed etiam aliquo modo, & confusè quoad id quod habet supernaturale; quia intelligit eum miraculosè, & non per vires naturæ restitutum esse, cum à potentia ad habitum naturaliter non detur regressus.

Secūda pars ostenditur, quia res in substantia supernaturales, quales sunt gratia sanctificans, virtutes Theologicae, &c. quoad propriam entitatem sunt supra ordinem rerum naturalium, adeoque vt sic excedunt vires naturales intellectus Angelici, eique sunt improporionatae; quare non potest angelus propriis viribus eiusmodi obiecta intelligere. Vnde collige non omnes species entium ab Angelo naturaliter cognosci posse, ac proinde totum ens creatum non esse obiectum cognitionis Angelicæ. Neque dicas supernaturale distingui à naturali, per comparisonem duntaxat ad agens: hoc enim falsum est, quia etsi supernaturale habeat causam supernaturalem, differt tamen per se à naturali, vt patebit ex lib. 4. ac proinde etiam vt sic excedit facultatem naturalem intellectus Angelici.

44 TRACTATUS

Tertia pars est S. Thomæ infra qu. 4. art. 1. ad 4. potestque ex eo probabiliter suaderi, quia ex communi sententia, boni Angeli per fidem supernaturalem sunt adepti beatitudinem, sicut & nos illam assequimur: talis autem fides verissimiliter versabatur nõ modo circa mysterium Trinitatis, sed etiam circa mysterium futuræ Incarnationis: quia cum Christus esset futurus caput Angelorum, eorumque Iudex, æquum erat ut ipsi ex tunc eum cognoscerent, & in eum crederent; præsertim si vera eorum est sententia, qui non sine fundamento aliquo existimant, gratiam & gloriam fuisse Angelis collatam ex meritis Christi præuis.

CAPVT VII.

Quo modo cognoscant Angeli.

CONCLUSIO I.

Probabile est Angelum posse multa simul intelligere, siue simul sumatur pro eodem actu, siue pro eodem tēpore.) Primum patet, supposito quòd Angelus

DE ANGELIS. CAP. VII. 45

habeat species vniuersales quæ plura repræsentant, vt superius diximus; si enim Angelus habet verbi causa, vnam speciem quæ simul repræsentet Bouem, & Equum, nulla est ratio cur non possit vti tali specie ad intelligendum simul, seu eodem actu Bouem, & Equum.

Secundum etiam perspicuum est in actibus diuersi ordinis: Angelus enim beatus deum, videt, & seipsum, ac res creatas simul, id est, eodem tempore, & per actus distinctos intelligit. Idem patet in actibus eiusdem ordinis, cum nulla ratio sit cur possit Angelus simul actu supernaturali deum cognoscere, & seipsum, vel aliquid aliud actu naturali; non possit autem duos actus naturales intellectus simul elicere, quorum altero, verbi causa Angelum, altero hominem cognoscat.

Confirmatur, nam non est difficilius, quod Angelus eodem tempore duo obiecta intelligat, per duas species, quàm quod seipsum intelligat per suam substantiam gerentem vices speciei, & simul aliquid aliud obiectum per speciem illius intelligat. At omnium consensu potest posterius, maximè in eorum sententia qui existimant, Angelum à sui cognitione cessare non posse, ergo prius illi me-

rito negari non potest.

Dices species intelligibiles sunt proportionatae virtuti intellectivae Angelorum, ergo poterit Angelus tantum cognoscere quod representatur per unam speciem. Respondeo hoc ad summum verum esse, si Angelus totam suam vim intellectivam offendat in usu unius speciei; nihil autem vetat quin habens, verbi causa, duas species uniuersales, illis inadæquatè utatur, adeoque simul variis actibus feratur in partialia vtriusque obiecta.

CONCLUSIO II. Angelus propriè non discurret circa obiecta naturalia, quorum propriam habet speciem: probabile tamen est eum discurrere circa supernaturalia, & alia quæ euidenter non cognoscit.) Prima pars probatur, quia discurrere est ab una cognitione transire ad aliam, ita ut una cognitio sit causa alterius: atqui iste transitus non reperitur in cognitione quam habet Angelus de rebus naturalibus, quarum proprias habet species; siquidem per eandem speciem ipsi in actu primo representantur essentia rei, & proprietates illius: quare unico intuitu, eodemque actu potest tam has, quàm illam percipere, adeoque sine discursu.

Confirmatur, nam cum ex communi sententia, Angelus habeat species representantes diuersas naturas, quidni poterit habere species quæ simul representent naturam aliquam, & proprietates illius: aliunde verò verisimiliter dici nō potest quòd species representans naturam aliquam, illiusque proprietates, excedat virtutem actiuam intellectus Angelici; quare etiam negari nequit, quin Angelus vnico actu, atque adeò sine discursu feratur circa obiecta naturalia, quorum propriam habet speciem.

Secunda pars ostenditur, quia ibi est discursus, vbi vna cognitio deducitur ex alia, & ab ea causatur; at hoc contingere potest in materia de qua agimus, vt patet quando dæmon ex eo quòd videt Christum esse hominem, colligit eum nō esse Deum; aut si videns mortuum, iudicet eum non resurrecturum: tunc enim reperitur deductio vnus cognitionis ex alia, & istæ cognitiones haud dubiè sunt distinctæ, cum vna sit vera, & altera falsa. Potest ergo Angelus propriè discurrere circa supernaturalia.

Nota, vt primum sit hominis ratiocinari, & discurrere, non Angeli, satis esse quòd Angeli quoad cognitionem rerum naturalium, quarum habent species concreatas, non discurrant; sed tanta

tanta vi polleant, ut vnico & simplici intuitu videant in obiecto, quicquid in eo cognosci potest: talis enim modus intelligendi longè superat facultatem naturalem hominis, cum tamen angelo sit valde connaturalis.

CONCLUSIO III. Angeli plerumque intelligunt sine compositione & diuisione, non tamen semper.) Hoc ita explico, in primis certum est angelum multa cognoscere non componendo, ut cum, verbi causa, per speciem hominis perfectè cognoscit, & iudicat hominem esse animal rationale. Nam cum distinctè cognoscat essentiam & quidditatem hominis eodem actu videt attributum nõ distingui à subiecto, proindeque quando dicit vnum esse aliud, hoc non facit componendo, sed vnico simplici intuitu.

Potest etiam angelus ex hypothese quòd habeat species vniuersales repræsentantes varias naturas verbi causa, Equum, & Leonem, simplici intuitu & sine vlla formali diuisione iudicare, Equum non esse Leonem: cum enim per eandem speciem repræsentetur clarè vtraque natura, tam secundum prædicata communia, quàm secundum propria, vtque vna ab altera distinguitur, possitque angelus vnico actu adæquare totã vim talis speciei,

cici,

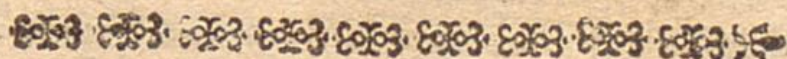
DE ANGELIS. CAP. VII. 49
ciei, & percipere distinctè omnia &
singula illius obiecta, idem facile pote-
rit eodem intuitu quo cognoscit Equum,
& Leonem, simul iudicare vnum non
esse alium.

Secundò certum videtur, Angelos vti
diuisione, & compositione quando co-
gnoscunt res ineidenter, seu quarum
non habent proprias species: tunc enim
formant vnum conceptum de subiecto,
cùmque illud non penetrant, adeoque
clare & eodem intuitu non percipiant,
quæ possunt attribui, vel ab eo remoueri,
neesse est, vt si quid de eo affirmant aut
negant, id fiat per distinctum conceptum;
& consequenter componendo, aut diui-
dendo.

Hinc cùm nequeat Angelus certò co-
gnoscere, an Petrus sit cras peccaturus,
nec ne, si affirmat eum peccaturum,
hoc fiet cum aliqua conceptuum com-
positione; si verò neget eum peccaturum,
id fiet cum diuisione, & sic de aliis.

de Angelis

C

CAPVT VIII.

*De voluntate Angelicâ & eius
actionibus.*

CONCLVSIO I.

IN Angelis est voluntas, & liberum, arbitrium, non tamen appetitus irascibilis.) Ita S. Thomas 1. p. q. 59. Primum probat art. 1. in hunc modum. In iis est voluntas qui habent inclinationem ad ipsum bonum vniuersaliter apprehensum, talis siquidem inclinatio est voluntas; sed Angeli inclinantur ad ipsum bonum vniuersaliter apprehensum, quatenus sunt creaturæ intellectuales, ergo in iis est voluntas. Probatur minor, nam quælibet res inclinatur ad bonum, sed cum discrimine, quædam enim inclinantur in bonam per solam naturalem habitudinem, sine cognitione, vt plantæ & talis inclinatio vocatur appetitus naturalis; quædam verò inclinantur ad bonum cum aliqua cognitione, non quidem sic vt cognoscant ipsam rationem boni in communi, sed ita vt tantum cognoscant

DE ANGELIS. CAP. VIII. 51

aliquod bonum particulare, sicut sensus qui cognoscit dulce; & album; & inclinatio hanc cognitionem sequens dicitur appetitus sensitivus: alia denique inclinatur ad bonum, cognoscendo ipsam rationem boni, & hæc cognitio est propria intellectus, quam sequitur inclinatio in bonum ipsam vniuersale, quæ est voluntas.

Secundum probat art. 3. tum quia liberum arbitrium est in hominibus, ergo multò magis in Angelis: siquidem libertas pertinet ad perfectionem, Angeli autem sunt perfectiores hominibus: tum quia in eo est liberum arbitrium, quod potest agere ex iudicio libero, atqui Angeli possunt agere ex iudicio libero, quia cum sint intelligentes, cognoscunt vniuersalem rationem boni ex qua possunt iudicare hoc vel illud esse bonum; ergo habent liberum arbitrium.

Confirmatur, nam sunt nonnulla quæ non habent liberum arbitrium, quia non agunt ex aliquo iudicio, sed quasi ab aliis acta, & mota sicut sagitta à sagittante mouetur ad scopum: aliqua vero agunt ex quodam arbitrio, sed non libero, sicut animalia irrationalia. Ouis enim fugit Lupum, ex quodam iudicio minimè libero, sed à natura determinato, quo exi-

stimat cum sibi esse noxium, adeoque non habet liberum arbitrium. Contra ergo quia in Angelis est liberum iudicium, in his etiam est liberum arbitrium, idque nobiliori modo quam in hominibus, cum perfectiori intellectu præditi sint.

Tertium probat art. 4. quia in Angelis est solus appetitus intellectivus, ille autem non diuiditur in irascibilem, & concupiscibilem: siquidem potentia non distinguuntur per materialem distinctionem obiectorum, sed solum secundum diuersam formalem rationem eorum, ut patet in visu qui non distinguitur in varias potentias secundum diuersitatem colorum, quia fertur in colorem secundum rationem communem coloris: atqui appetitui intellectivo respondet vnum obiectum secundum vnam rationem formalem communem, scilicet bonum in ratione boni: ergo appetitus Angeli non distinguitur in irascibilem, & concupiscibilem.

CONCLUSIO II. In Angelis est dilectio naturalis, & electiua.) Vtraque pars est S. Thomæ 1 p. q. 60. Priorem autem probat art. 1. quia prius semper saluatur in posteriori, natura autem prior est quam intellectus, quia natura

DE ANGELIS. CAP. VIII. 53
cuiusque rei est essentia eius : vnde id
quod est naturæ, oportet saluari etiam in
habentibus intellectum ; est autem hoc
commune omni naturæ, vt habeat ali-
quam inclinationem : quæ est appetitus
naturalis vel amor, diuersimode tamen
secundum cuiusque modum ; & quidem
in natura intellectuali secundum volun-
tatem, in sensitiua, secundum appetitum
sensitiuum, in natura verò carente co-
gnitione, secundum ordinem naturæ in
aliquid: cum ergo Angelus sit naturæ
intellectualis, oportet quod in voluntate
eius sit naturalis dilectio.

Posteriorem probat art. 2. tum quia
Angeli sua dilectione aliquid meren-
tur, vel demerentur, non naturali, ergo
electiua; tum quia hoc nullam in Ange-
lo dicit imperfectionem, vt patet, quia
actus appetitiuæ virtutis, est secundum
ordinem appetentis ad res, quarum ali-
quæ sunt secundum se appetibiles vt finis,
aliæ tantum per ordinem ad aliud, vt
media. Vnde non oritur ex imperfectio-
ne appetentis, quod naturaliter aliquid
appetat vt finem, & aliquid per electio-
nem vt media: ac proinde nihil vetat,
quin ponatur in Angelis dilectio non
modo naturalis, sed etiam electiua.

Nota 1. ex art. 3. Angelum seipsum

diligere dilectione naturali, & electiua, quia res quaelibet etiam cognitione carens, naturaliter appetit consequi id quod est sibi bonum, sicut ignis locum-fursum. Vnde Angelus, & homo naturaliter appetunt suum bonum, & suam perfectionem: cumque sibi velle bonum sit amare seipsum, consequens est Angelum seipsum dilectione naturali diligere. Quia verò aliunde Angelus sibi desiderat aliquod bonum per electionem, hinc seipsum amat dilectione electiua.

Nota 2. ex probabiliore sententia, Angelum se liberè amare quoad exercitium, si enim potest abstinere ab actuali sui ipsius consideratione, vt supra ostensum est; consequenter potest seipsum actu non diligere; cum impossibile sit vt se actu diligat, quin actu de se cogitet.

CONCLUSIO III. Vnus Angelus naturaliter alium diligit sicut seipsum, & Deum plusquam seipsum.) Priorem partem tradit. S. Tho 1. p. q. 60. art. 4. quia cum Angelus naturaliter diligat seipsum, consequenter diligit id omne eum quo est vnum in naturalibus. Atqui omnes Angeli sunt vnum in natura, cum conueniant in eodem genere, ergo vnus alium naturaliter diligit tanquam seipsum; ita scilicet vt hæc particula, tan-

DE ANGELIS. CAP. VIII. 55
quam, significet multitudinem, nō æqualitatem. In quantum tamen vnus Angelus conuenit cum altero in quibusdam aliis, vel in quantum vnus ab altero differt, sic non diligit eum dilectione naturali.

Nota, amorem quo vnus Angelus alium diligit ratione naturæ, esse necessarium quoad specificationem, quia sub eo respectu non potest eum odio habere; non tamen esse necessarium quoad exercitium, quia si Angelus potest cessare ab amore actuali quo seipsum diligit, multò magis poterit abstinere ab amore naturali quo aliūp̄rosequitur; cum propria bonitas & perfectio, sit illi magis intrinseca, adeoque magis proportionata, vt cum in sui amorem necessariò rapiat, quàm bonitas cuiusuis alterius Angeli, quantumuis perfecta sit.

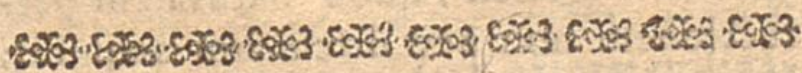
Posteriorem verò partem tradit art. 5. & probat 1. quia omne illud quod secundum id quod est alterius, est, naturaliter magis inclinatus in id cuius est, quàm in seipsum: sed Angelus secundum id quod est, Dei est, ergo, &c. Maior ostenditur exemplo rerum ratione carentium, quæ magis inclinantur in id cuius sunt, quàm in se ipsas; manus enim se exponit ictui absque deliberatione, pro conseruatione

suppositi. 2. quia si Angelus plus se-
quàm Deum naturaliter diligeret. seque-
retur naturalem illius inclinationem esse
peruersam. Item naturalem dilectionem
per charitatem non perfici, sed potius
destrui, quia scilicet charitas inclinatur
ad Deum magis amandum quàm se.

Nota 1. amorem amicitiae quo An-
gelus naturaliter Deum diligit, esse ne-
cessarium quoad specificationem, quate-
nus non potest Angelus considerans,
Deum esse ens summè bonum, infinite
perfectum, ac per se amabile, in illum
ferri actu odij. 2. talem amorem non es-
se necessarium quoad exercitium, quia
Angelus cognoscendo se, veluti reflexè
cognoscit Deum: sicut ergo non se co-
gnoscit necessariò quoad exercitium, ita
nec Deum, ac proinde ab actuali illius
amore vacare potest. Et idem dici potest
de amore concupiscentiae.

CAPVT IX.

De merito Angelorum.

CONCLUSIO I.

Angelus beatus suam beatitudinem meruit.) Hoc probat S. Doct. eadem q. art. 4. tum ex Apocal. 21. vbi dicitur, quod mensura Angeli in illa cœlesti Hierusalem est mensura hominis, sed homo ad beatitudinem pertingere non potest sine merito, ergo neque Angelus: tum quia Angelus aut habet beatitudinem, quia est ei naturalis, aut eam consequitur per naturalem suam operationem, aut ex merito; at primum dici non potest, quia naturaliter esse beatum conuenit soli Deo, in quo idem est esse, & beatum esse, nec secundum, quia beatitudo excedit vires naturæ: ergo tertium verum est, nempe beatitudinem Angelo per meritum competere.

Nota r. ex art. 5. Angelum statim post vnum actum meriti beatitudinem habuisse, quia gratia perficit naturam secundum modum naturæ. Est autem hoc proprium

naturæ Angelicæ, quòd naturalem perfectionem non per discursum acquirat, sed statim per naturam habeat: sicut autem ex sua natura Angelus habet ordinem ad perfectionem naturalem, ita ex merito habet ordinem ad gloriam & ita statim post meritum consecutus est gloriam; cùmque per vnicum actum possit mereri, sequitur quòd statim post vnum actum charitate formatum, beatus fuit.

Hæc sententia est difficilis quatenus docet, motam qua Angeli fuerunt viatores, non durasse nisi per vnicum instans: siquidem etiam mali fuerunt creati in gratia, & ad eam per bonos actus se disposuerunt, non secus ac boni, per peccatum verò exciderunt à gratia; atqui prædicti actus boni non potuerunt esse simul, & in eodem instanti cum actu peccati; quare necesse est via malorum Angelorum, saltem per breuissimum aliquod tempus durauerit. Et idem dicendum de via bonorum; cùm nulla sit ratio cur boni beatitudinem adepti sint, priusquàm mali æternis suppliciis addicti fuerint.

Nota 2. ex art. 6. Angelos consequutos esse gratiam, & gloriam secundum quantitatem suorum naturalium, quod probatur 1. ex parte Dei. Nam Deus condidit per suam sapientiam, naturam An-

gelicam secundum diuersos gradus, & ipsam ordinauit ad beatitudinem; ergo & diuersos gradus eiusdem naturæ ordinauit ad diuersos gradus gratiæ & gloriæ: sicut enim ædificator construens domum, ex hoc quòd aliquos lapides pulchrius & decentius aptat, videtur eos ad honoratiorem partem domus ordinare; sic etiam videtur, quòd Deus Angelos quos altioris naturæ fecit, ad maiora gratiarum dona & ampliorem beatitudinem ordinauerit.

Secundò ex parte ipsius Angeli. Nam Angeli supposito gratiæ auxilio, iuxta dicta in præcedenti conclusione, toto conatu in Deum feruantur, quia non componuntur ex diuersis naturis, quarum vna impetum alterius retardet, vt fit in nobis; ergo qui meliorem habent naturam, & virtutem, efficacius ferantur in Deum: at secundum intentionem conuersionis in Deum, datur maior gratia, & gloria etiam in hominibus: ergo Angeli qui nobiliorem habuerunt naturam, maiorem habuerunt gradum gratiæ, vel gloriæ & sic secundum gradum naturæ, datur gradus gratiæ, vel gloriæ.

CONCLUSIO II. In Angelis beatis remanet cognitio, & dilectio naturalis, illi tamen peccare nequeunt, vel

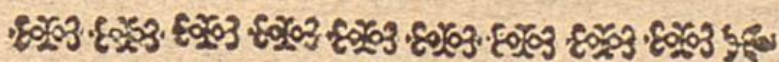
in beatitudine proficere.) Primam partem probat S. Doctor art. 7. quia sicut se habent principia operationum ad inuicem, ita se habent & operationes ipsæ. Manifestum est autem, quod natura ad beatitudinem comparatur, sicut primum ad secundum, quia beatitudo naturæ additur: Semper autem oportet saluari primum in secundo, vnde oportet vt natura saluetur, in beatitudine; & similiter actus naturæ in actu beatitudinis.

Secundam probat art. 8. quia beatitudo Angelorum in eo consistit, quod per essentiam vident Deum: essentia autem Dei est ipsa essentia bonitatis, vnde hoc modo se habet Angelus videns Deum, ad ipsum, sicut se habet quicumque non videns Deum, ad communem rationem boni. Impossibile est autem quòd aliquis quidquam velit vel operetur, nisi attendens ad bonum, vel quod velit diuertere à bono, in quantum eiusmodi: Angelus igitur beatus non potest velle, vel agere nisi attendens ad Deum: sic autem volens, vel agens non potest peccare; vnde Angelus beatus nullo modo peccare potest.

Tertiam probat art. 9. tum quia mereri & proficere pertinet ad statum viæ; Angeli autem beati non sunt viatores, sed

comprehensores; tum quia sic vnaquæque creatura rationalis à Deo produci-
tur ad finem beatitudinis, vt etiam ad
determinatum beatitudinis gradum ex
prædestinatione Dei perducatur; vnde
consequuto illo gradu, ad altio-
rem transire non potest.

Nota 1. ex responsione ad 3 posse au-
geri Angelorum gaudium; de salute eorū
qui per eorum ministerium saluantur,
iuxta illud Lucæ 15. Gaudium est An-
gelis Dei, super vno peccatore poenitentiam
agente. 2. hoc gaudium ad præmium
accidentale pertinere, quod quidem au-
geri potest vsque ad diem iudicij. 3. An-
gelos non mereri propriè eiusmodi gau-
dium, sed potius illud acquirere ex vir-
tute beatitudinis; quia beatus nullo mo-
do mereri potest, nisi simul sit viator &
comprehensor, vt fuit Christus.

CAPVT X.

*De locutione Angelica &
illuminatione.*

CONCLUSIO I.

VNUS Angelus alteri loquitur.] Ita
S. Thomas 1. p. q. 107. art. 1. quod
probat, tum ex verbis illis 1. Corint. 13.
Si linguis hominum loquar, & Angelo-
rum, tum quia hęc non agitur de locu-
tione corporea, sed de (pirituali, quæ in
eo posita est, quod quis ordinet suum
cõceptum ad hoc vt innotescat alteri; at-
qui potest vnus Angelus per imperium
voluntatis ordinare suum conceptum, ad
hoc vt alteri Angelo innotescat; ergo
potest vnus Angelus loqui alteri.

Nota circa hanc rationem, vnum esse
certum, & aliud de quo controuertitur,
certum est requiri ad locutionem, vt qui
loquitur alteri, ad eum verbum suum di-
rigat, siquidem aliud est dicere apud se,
& aliud loqui alteri: nam vt apud se ali-
quis dicat, satis est si apud se verbum &
conceptum producat: vt verò dicat al-

DE ANGELIS. CAP. X. 63

teri, necesse est ut conceptum suum ad eum dirigat, eumque ita exponat, ut ab eo percipi velit; alias ficta, aut frustra-nea erit ea locutio, ut dum quis alloquitur inanimata: imò licet qui dicit, percipiatur ab alio, potest asserere se non loqui illi, si ad eum verbum suum non ordinet.

Grauis autem dubitatio est, an sufficiat ad locutionem, quod vnus angelus conceptum suum ad alium dirigat. Non pauci negant sufficere, adeoque existimant angelum loquentem alteri, debere illi conceptum suum indicare per signum aliquod siue spirituale, siue materiale. Alii tamen melius affirmant, partim quia ex communi sententia nihil possunt angeli actione transeunte immediate efficere præter motum localem, possunt etiam inter se loqui in vacuo, & quamuis ab aliis præsentibus non intelligantur; partim quia cum cogitationes cordis ex se possint naturaliter ab angelo cognosci, ut superius ostendimus, tantumque requiratur ut Deus ad earum cognitionem cum illo velit concurrere, hinc sanè consequens est, Angelos loqui eo ipso quod velint conceptum suum aliis innotescere, sicut iuxta modos allatos angelus alteri loquitur, quatenus format aliquid per quod vult concep-

tum suum ipsi innotescere. Neque in hoc est aliqua difficultas, suppositâ prædictâ sententiâ ut intuenti perspicuum fiet.

Ex hac autem conclusione colligitur
 1. Angelum inferiorem posse loqui superiori. 2. quemlibet Angelum posse loqui Deo. 3. localem distantiam non impedire, quominus vnus Angelus loquatur alteri. 4. vnum posse loqui alteri, etsi ab aliis non intelligatur.

CONCLUSIO II. Vnus Angelus illuminat alium. Ita S. Thomas. p. q. 106. art. 1. quod probat, tum ex Dionysio cap. 8. Cœlest, Hierarchiæ: vbi ait, Angelos secundæ Hierarchiæ purgari, illuminari, & perfici per Angelos primæ; tum quia qui manifestat alteri veritatem quâ ipse cognoscit, dicitur eum illuminare; sed vnus Angelus manifestat alteri veritatem quam ipse cognoscit, ut patet ex eodem Dionysio cap. 7. lib. cit. ergo vnus Angelus illuminat alium.

Nota 1. illud esse discrimen inter locutionem, & illuminationem Angelorum, quòd locutio est manifestatio cuiuscunque veritatis, illuminatio autem est manifestatio veritatis ad Deum ordinatæ ut tradit S. Doctor 1. p. q. 107. art. 2.

Nota 2. veritates naturales non esse

DE ANGELIS. CAP. X. 65

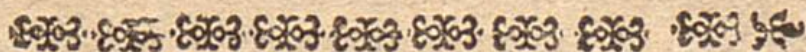
materiam illuminationis, vt indicat S. Thomas q. 109 art. 3. ad 2. quia scilicet omnes angeli habent perfectam cognitionem rerum omnium naturalium.

Nota 3. ex q. 106 art. 2. ad 1. vnum Angelum eodem actu alium illuminare, purgare, & perficere, nam quatenus illi veritatem aliquam manifestat, dicitur eum illuminare; quatenus à nescientia liberat, purgare, perficere verò quatenus perducit ad finem intellectus, qui est veritatis cognitio.

Nota 4. ex art. 3, quòd licet Deus interdum operetur, præter ordinem in rebus corporeis positum, quia per hoc perducitur homo in maiorem Dei cognitionem: nunquam tamen ordinem in spiritualibus substantiis constitutum prætermittit, quia cum operationes earum hominibus non innotescant, non potest illius præmissio ad maiorem Dei notitiam conducere: quare angeli inferiores semper illuminantur per superiores, & non vice versa, quod intellige nisi in casu aliquo extraordinario.

Nota vltimò quod ait S. Doctor art. 4. Angelum superiorem illuminare inferiorem de omnibus, quæ ipse nouit, non esse sic accipiendum, vt Angelus superior

inferioribus veritates manifestet, statim atque ipsam cognitionem acquirit, sed ita ut quicquid reuelatur, Angelo superiori, ipse pro loco & tempore inferioribus declaret, seu quando id expedire iudicat.

CAPVT XI.

De demerito & peccato demonum.

CONCLUSIO I.

Malum culpæ potest esse in Angelis. Ita S. Thm. 1. p. q. 63. art. 1. quod probat, tum ex eo quod dicitur Job. 4. in Angelis suis reperit prauitatem; tum quia peccare nihil est aliud quam declinare à rectitudine quam actus debet habere; solus autem ille actus non potest à rectitudine declinare, cuius regula est ipsa virtus agendi; atqui diuina voluntas sola est regula sui actus, quia ad superiorem finem non ordinatur: omnis autem voluntas cuiuslibet creaturæ rectitudinem in suo actu non habet, nisi ut regulatus à voluntate diuina, ad quam pertinet vltimus finis: vnde in sola diui-

na voluntate peccatum esse non potest, in qualibet autem voluntate creaturæ potest esse peccatum, secundum conditionem suæ naturæ.

Nota 1. aliud esse quòd Angelus ex conditione suæ naturæ possit esse malus, aliud, quòd ex conditione suæ naturæ malus sit. Prius enim verum est. & à S. Doctore intentum. Posterius verò falsum, & hæreticum, cum certum ex fide sit, dæmones à Deo quoad naturam creatos esse bonos, ipsos autem per se factos esse malos, vt patet ex cap. firmiter de summa Trinit. & fide Catholica. Certum etiam sit, Angelos malos iustè in inferno cruciari, quod non coningeret, si ex naturæ conditione, & non potius ex libertate propriæque electione mali essent.

Nota 2. quod dicitur in responsione ad 3. Angelos peccasse ex defectu considerationis, non carere difficultate, tum quia Angelus non peccauit in primo instanti quo creatus fuit, sed postea; ergo nihil obesse potuit, quo minus dum peccauit, haberet plenum vsum libertatis, adeoque perfectam notitiam & considerationem eorum ad quæ debebat attendere; tū quia si Angelus peccasset ex inconsideratione, primū illius peccatū non

ram esset ex superbia, vt Patres communiter docent, quàm ex aliqua negligentia applicandi intellectum, ad ea quæ tunc consideranda erant.

Nota 3. probabile esse, angelum secundum suam naturam spectatum, posse peccare venialiter: cum enim vt sic possit peccare, duo ad summum requiruntur ad hoc, vt aliqua illius electio sit tantum venialiter mala, primò vt versetur circa materiam leuem, secundò vt non interueniat circumstantia aliqua mortaliter aggrauans; nulla autem ratio efficaciter ostendit, cur non possit angelus pro sua libertate, habere electionem circa materiam aliquam leuem, verbi causa, inducendo hominem ad verbum otiosum, aut leue mendacium; & nullam adhibendo circumstantiam, quæ eiusmodi suasionem ex se venialem, in mortalem conuertat.

CONCLUSIO II. Primus Angelus peccauit ex superbia.) Hoc certum est communiter apud Theologos: itemque superbiam fuisse de facto primum illius peccatum: & ex superbia ortam esse inuidiam de bono alterius. Dubium est autem 1. an absolutè verum sit, in Angelis nullum esse posse peccatum quoad effectum, præter superbiam, &

inuidiam; qua in re pars negatiua videtur probabilior. Non enim apparet ratio, cur non possit esse in Angelo formale odium Dei, vel hominis: formalis voluntas non obediendi præcepto superioris, formalis affectus iniustitiæ erga hominem, illum bonis, aut vita priuando: hæc autem aliæque peccata distinguuntur à superbia, & inuidia: neque repugnat S. Thom. art. 2. quia hæc peccata non oriuntur in Angelis, nisi ex superbia, & inuidia.

Dubium est 2. quodnam fuerit obiectum primi peccati Angelorum S. Thom. art. 3. docet fuisse eorum beatitudinem, aut naturalem, quatenus in illa vt in ultimo fine voluerunt conuiescere, auertendo suum affectum ab ulteriori felicitate: aut supernaturalem, quatenus hanc per vires naturales, non per Dei gratiam habere voluerunt.

Verum hæc sententia videtur difficilis quoad vtrâque partem. Quoad priorē quidem, quia ex mente S. Doctoris, primū Angeli peccatum fuit superbia, vt dictū est, atqui Angelum ita conuiescere in beatitudine naturali, vt ad supernaturalem nolit tendere, hoc non tam videtur tribuendum superbiæ, quàm pusillanimitati.

tati, & defectui spei. Accedit quòd cum Angelus in instanti creationis habuerit reuelationem Dei, vt beatitudinis supernaturalis auctoris, & in eum vt sic fide infusa crediderit, verisimile non est quòd omne desiderium tanti boni assequendi abiecerit.

Quoad posteriorem verò partem est difficultas, quia Angelus ex reuelatione diuina probè nouerat, se indigere supernaturali gratiæ auxilio, ad Deum clarè videndum, adeoque beatitudinis supernaturalis consequutionem sibi per vires naturæ esse impossibilem: quì ergo fieri potuit, vt Angelus peccauerit appetendo saltem actu absoluto, & ex se efficaci talem beatitudinem, tanquam solis naturæ viribus, & sine adiutorio supernaturali possibilem.

Propter has, aliasue difficultates multi docent, obiectum primi peccati Angelorum fuisse dominatum in alias creaturas, & exemptionem ab actuali cuiuscunque superioris imperio. Alij verò existimant, vnionem hypostaticam Verbi diuini cum humanitate, fuisse obiectum peccati Angelorum. Veràm quamuis Angelus hoc, vel illo modo peccare potuerit: an tamen ita de facto peccauerit, planè incertum est: Speciatim verò contra po-

DE ANGELIS. CAP. XI. 71

steriorem modum militate videtur communior sententia quæ statuit, Christum non venturum nisi Adam peccasset; atque ita hac in re nihil certi potest affirmari.

CONCLUSIO. III. Angeli de facto non peccarunt in instanti creationis, potuerunt tamen per se loquendo in eo instanti peccare.) Prior pars communiter admittitur, quia Angeli in instanti creationis acceperunt gratiam sanctificantem, idque per propriam dispositionem, ut supra dictum est.

Posterior pars probatur, quia cum Angeli in instanti creationis habere potuerint sufficientem deliberationem, consequenter etiam potuerunt uti libertate ad peccandum. Confirmatur, nam facilius est peccare, quam mereri: atqui Angeli in primo instanti creationis potuerunt mereri, ex supradictis, ergo & peccare.

Dices primò, res prius esse debet quam operari, quia hoc pendet ab illo. Respondeo, prius esse debet naturâ, concedo; tempore, nego, sic sol eodem momento quo est, illuminat.

Dices secundò, Angelus fuit creatus in gratia, ergo in eo instanti non potuit

peccare, aliàs simul fuisset iustus, & peccator, item peccatum simul esset cum gratia, quod repugnat. Respondeo nos hìc agere de Angelo secundum se spectato, non in sensu composito cum gratia, & cum actuali Dei amore, quoad gratiam se disposuit.

Dices tertio, si Angelus in instanti creationis posset peccare, Deus posset dici causa peccati, quod repugnet Respondeo id non sequi, quamvis enim quod necessario oritur à re genita, tribuatur generanti, non tamen quod ab ea oritur liberè, ei tribui debet.

CONCLUSIO IV. Via tam bonorum, quàm malorum Angelorum tribus instantibus conclusa fuit.) Ut hoc melius probetur breuiter refellendi sunt quidam modi dicendi minus probabiles. In primis nonnulli ponunt tria instantia, in quorum primo Angeli omnes creati sint in gratia, nullus tamen meruerit: in secundo boni meruerint, mali verò peccauerint: in tertio boni gloriam acceperint, mali verò supplicio affecti sint Verùm hic modus non placet, cum ex communi sententia, Angeli omnes in primo instanti actum meritorium ediderint.

Alij 2. ponunt duo tantum instantia pro omnibus Angelis, & in primo aiunt
omnes

omnes Angelos meruisse, neque in eo potuisse peccare; in secundo verò bonos iterum meruisse, & beatitudinem accepisse, malos autem peccasse, & simul punitos fuisse. At neque hoc probatur, tum quia gratis supponit, Angelos in primo instanti non potuisse peccare; tum quia gratis miscet in vnico & eodem instanti, statum viatoris cum statu comprehensoris, ex vna parte, & ex alia statum viatoris cum statu damnati; hinc enim vt alia omitam, sequeretur Angelos bonos simul fuisse beatos, & potuisse peccare, ac à beatitudine excidere; contra verò malos simul fuisse damnatos, & potuisse mereri, ac consequi beatitudinem, quod nullo modo affirmari potest.

Alij 3. duo ponunt instantia pro bonis Angelis, in quorum primo meruerint, & in secundo beatitudinem adepti sint, Tria verò pro malis, in quorum, primo meruerint, in secundo peccauerint; in tertio denique, supplicio affecti fuerint; hoc autem duobus modis intelligi potest, vel ita vt per ordinem ad nostrum tempus, mora bonorum Angelorum fuerit breuior, mora malorum, vel ita vt vtraque habuerit æqualem durationem respectu nostri, adeò vt primum instans bonorum prótractum fuerit per duo mada angelis.

D

lorum instantia, sicque boni gloriam, & mali supplicium simul acceperint. Non est autem verisimile, bonos Angelos prius fuisse beatos, quàm mali damnati sint: unde enim eiusmodi prioritas colligi potest? quare eo tantum sensu poni debent duo instantia in via bonorum Angelorum, quatenus in actu meritorio in instanti creationis elicitò perseverauerunt, quamdiu mali à bono proposito deflectentes, sibi aliud instans fecerunt, per transitum ad operationem malam.

Et iuxta hunc sensum, tertius iste dicendi modus videtur reliquis præferendus. Maioris tamen claritatis causa primum illud instans bonorum Angelorum duobus instantibus malorum, per comparisonem ad nostrum tempus respondens, distinguendum est in duo instantia, in quorum primò boni Angeli meruerint, in secundo tentationi restiterint, in tertio verò glorificati fuerint; sicque tam pro bonis, quam pro malis Angelis, tria instantia assignanda, quibus totum eorum negotium peractum sit.

CONCLUSIO V. Supremus Angelus inter peccantes, fuit supremus inter omnes, illiusque peccatū fuit aliis causa peccandi.) Prior pars probatur ex art. 7. quia probabilius est eum Ange-

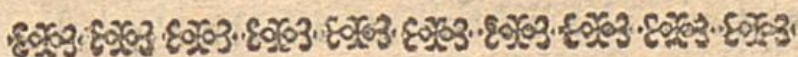
lum fuisse primum inter peccantes, qui maius habuit motuum peccandi; sed supremus Angelus inter omnes, habuit maius motuum ad peccandum, siquidem peccatum Angelorum fuit superbia, cuius motuum est excellentia, quæ maior fuit in supremo, quàm in inferioribus. Quod autem in Scriptura vocetur Cherub. non Seraphim, ratio est quia scientiam non amisit, sed charitatem.

Posterior pars suadetur ex art. 8. quia hoc habet ordo diuinæ iustitiæ, ut cuius suggestioni aliquis consentit in culpa, eius potestati subdatur in pœna, secundum illud. 2. Petri 2. à quo quis superatus est huic seruus addictus est. At omnes dæmones illi supremo subduntur, ut patet ex verbis illis Domini, Matth. 23. Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & Angelis eius; ergo peccatum primi Angeli fuit aliis causa peccandi: non quidem cogens, sed quaedam quasi exhortatione inducens.

Ex his autem verbis oritur difficultas, supposita responsione ad primum in qua S. Thom. ait Angelos inferiores peccasse in eodem instanti quo primus Angelus peccauit. Quomodo enim fieri potuit, ut primus Angelus eodem instanti, peccauerit, alios omnes propè innume-

ros alloquutus fuerit; iisque proposuerit quod mente conceperat, & ad sui imitationem eos hortatus fuerit, tandemque illi id idem facinus consenserint? Propter hanc rationem dicendum videtur, angelos omnes non peccasse in eodem instanti respondenti instanti indiuisibili nostri temporis, sed in instanti temporis discreti, virtualem aliquam secessionem habente, ita ut peccata omnium, angelorum si non inchoata, simul tamen continuata, & completa fuerint.

Nota ex art. 9. non tot angelos peccasse, quot perseuerauerunt, quia peccatum est contra naturalem inclinationem. ut ea quæ contra naturam fiunt, ut in paucioribus accidunt, natura enim consequitur suum effectum vel semper, vel in pluribus. Cæterum quantus sit numerus bonorum angelorum, vel quo excessu superet multitudinem dæmonum, certo definiri non potest.

CAPVT XII.

De pœna dæmonum.

CONCLUSIO I.

Intellectus dæmonis non est obtentus
 bratus per priuationem cognitionis
 cuiuscunque veritatis.) Hœc potest ex-
 plicari per distinctionem illam quam
 S. Doctor. i. p. q. 64. art. adhibet. Nam si
 quæstio fit de cognitione veritatis, quæ
 habetur per naturam, ea in dæmonibus nec
 est ablata, nec diminuta, cõsequitur enim
 ipsam naturam Angeli, quæ est intelle-
 ctualis, & à qua propter eius simplicita-
 tem, nihil subtrahi potest, vt sic per sub-
 tractionem naturalium puniatur; sicut
 homo punitur per subtractionem manus,
 aut pedis. Si verò agatur de cognitio-
 ne quæ habetur per gratiam, adhuc di-
 stinguendum est, nam alia est speculati-
 ua, vt cum alicui secreta diuinorum re-
 uelantur, & hæc non est in dæmonibus
 totaliter ablata, sed diminuta; quia de
 secretis diuinis tantum reuelantur eis,
 quantum oportet, vel per Angelos bonos,

D 3.

vel per aliqua signa, & effectus diuinæ virtutis: alia autem est affectiua produ- cens amorem Dei; & hæc nullo modo remansit in malis Angelis, sicut neque charitas.

Nota tamen, quando S. Thomas ait, mansisse in malis Angelis saltem ex parte, cognitionem, quæ habetur per gratiam, non esse sensum, quòd in eis manserit cognitio aliqua quoad entitatem supernaturalis; siquidem ex communi Theologorum sententia, etsi in dæmoni- bus naturalia integra remanserint, in iis tamen nullum post peccatum remansit donum ordinis supernaturalis, siue actua- le, siue habituale: quia cum eiusmodi dona vel proxime vel remote ordinentur ab beatitudine, congruum non est ut in iis remaneant, qui ab omni spe cõ- sequendæ salutis sunt deiecti. Neque refert illud Iacobi 2. Dæmones credunt, & contremiscunt, non enim id. debet intelligi de fide infusa, & supernaturali qua quis ex pio affectu voluntatis credit reuelatis, eò quòd à Deo reuelata sunt, sed de alia fide inferiori, & quoad substan- tiam naturali, qua dæmones credunt ali- quid conuicti signorum euidentiâ. Ita- que S. Doctor. suprâ per cognitionem illam quam dicit haberi ex gratia, non

DE ANGELIS. CAP. XII. 79

debet intelligi cognitio supernaturalis, sed cognitio naturalis rei supernaturalis: tali siquidem cognitione Angeli mali præditi sunt, tum quia recordatio quædam rerum supernaturalium, quarum in via reuelationem habuerant, in iis remansit tum quia successu temporis varia cognoscunt, conuicti signorum euidentiâ, vt dictum est.

CONCLUSIO II. Voluntas dæmonum est obstinata in malo.) Hoc probat S. Doctor art. 2. tum ex illo P sal. 71. Superbia eorum qui te oderunt, ascendit semper; tum quia vis appetitiua in omnibus proportionatur apprehensivæ à qua mouetur, sicut mobile à motore, differt autem apprehensio Angeli, ab apprehensione hominis, in hoc quòd Angelus apprehendit immobiliter per intellectum, homo vero per rationem apprehendit mobiliter, discurrendo ex vno ad aliud: vnde voluntas hominis adhæret alicui mobiliter, quasi potens etiam ab eo discedere, & contrario adhærere: voluntas autem Angeli adhæret fixè, & immobiliter postquam adhæsit, etsi ante adhæSIONem possit liberè adhærere huic, vel opposito.

Vbi nota 1. S. Doctorem videri reuocare obstinationem dæmonum, in natura-

lem conditionem eorum, quod paulo durum videtur, quia cum omnes Angeli in primo creationis instanti bene operati fuerint, etiam ex mente S. Thomæ, & statim aliis in bono perseverantibus, alij peccauerint, sanè sicut isti ob innatam agendi libertatem, à bono ad malum deflexerunt, ita potuerunt per se loquendo, malum quod patrauerant retractare, & bonum aliquem actum elicere; cum per peccatum non amiserint libertatem arbitrii, aut aliquam diminutionem in ea passi fuerint. Quare dicendum videtur, causam obstinationis in Angelis damnatis, proximè ex eo repetendam esse, quòd Deus decreuerit illis non conferre auxilia gratiæ, quibus possent ad pœnitentiã salutarem excitari, & iuuari.

Nota 2. probabile esse dæmones, antequam essent damnati, adeoque statim post peccatum commissum, fuisse in malo obstinatos, ut non obscure ex plerisque Patribus eruitur. Cur autem Deus decreuerit illis non conferre gratiam ad resurgendum necessariam, causa esse potuit, tum quia tantò maior erat Angelij culpa, quantò maior dignitas, intelligentia, libertas, & gratia illi collata fuerat; tum quia sine vlla sensibili passione, adeoque ex mera malitia peccauit. Con-

DE ANGELIS. CAP. XII. 81
tra verò homines erant longè Angelis
inferiores, tam quoad naturam & vim
intelligendi, quam quoad gratiæ dona;
præterea ex passione sensibili ad malum
traherantur, adeoque non ex malitia, sed
ex infirmitate peccauerunt. Accedit quòd
per peccatum Angelorum tota natura
Angelica non periit. At verò per pecca-
tum Adæ tota natura humana periit,
quare voluit Deus ex sua misericordia,
hominem vocare ad pœnitentiam, & ex
iusto iudicio Angelum sine remedio re-
linquere.

CONCLUSIO III. Dolor vno
sensu est in dæmonibus, non alio] Pro-
batur, nam vt ait S. Tho. quæst. cit. art. 3:
Dolor vt passio non est in dæmonibus,
cùm careant appetitu sensitivo; Est autem
in illis, vt dicit simplicem actum volun-
tatis, qua ratione est renisus voluntatis
ad id quod est, vel nō est, quatenus mul-
ta suat quæ vellet non esse, & multa nō
sunt, quæ vellet esse.

Nota 1. cùm S. Thomas in responsio-
ne ad primum concedit, in dæmonibus
esse gaudiū, hoc non debere intelligi de
verò aliquo gaudio, sed tantū de gaudio
ficto & apparente; cum enim dæmones
acerbissimè crucientur, & doleant, hinc
fit vt nullo verò afficiantur gaudio, etsi

D 5.

82 TRACTATUS

res interdum ex voto ipsis succedere videantur, ut verbi causa, cum homines in peccatum pertrahunt; hoc enim non est tanti momenti, ut ab ipsis apprehendi possit tanquam bonum aliquod, de quo merito lætari debeant.

Nota 2. ex art. 4. in responsione ad primum, & ad tertium colligi, dæmones non aliter torqueri ab igne infernali, quàm per alligationem. Hoc autem non videtur sufficienter explicare vehementissimos illos dolores & cruciatus, quibus ex Scriptura, & Patribus constat dæmones torqueri.

Ad hoc responderi potest Scripturam, & Patres exaggerare cruciatum & dolorem dæmonum, quod talis dolor causeatur per actionem aliquam realem, & physicam ignis, sed quia dæmones per virtutem diuinam potentissimè adiguntur, ut ignem apprehendant tanquam horrendum carcerem, in quo per totam æternitatem omni exeundi libertate destituti, in pœnam suorum scelerum commorantur. Ea enim cogitatio quam nullo modo excutere possunt, non minùs eos cruciat, quàm si verè & physicè ab ipso igne comburerentur; præsertim spectata ea nobilissima facultate agendi, & seipos mouendi, qua naturaliter præditi sunt.

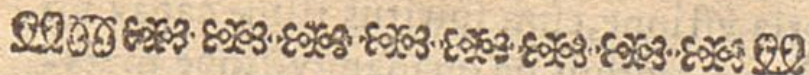
DE ANGE C I S. CAP. XII. 83

Neque refert quòd Patres dicunt, dæ-
mones vri igne infernali; hoc enim in
nulla sententia potest intelligi de pro-
pria vstione, cùm spiritus illius capax nō
sit, sed tantum de quadam vstione meta-
phorica, seu de quodam dolore acutissi-
mo qui animum peruadit, & veluti in-
cendit.

Neque etiam obstat, quòd eiusmodi
dolor æquè possit causari ab aqua, vel ab
aëre, hoc enim concedendum est etiam in
sententia, quæ docet, ignem eleuari ad
agendum physicè in spiritus, per qualita-
tem aliquam in eo productam; cùm quæ-
libet alia res similis eleuationis sit ca-
pax, in ordine ad omnipotentiam Dei.
Itaque quòd Deus de facto voluerit dæ-
mones ab igne torqueri, potius quam ab
aqua, vel aëre hoc sufficit vt verificari
possit quòd de eorum pœnis dici solet.
Et sanè cùm ignis paratus sit ad com-
burèda hominum damnatorum corpora,
æquum erat vt Deus eodem instrumen-
to vteretur, ad torquendos ipsos dæmo-
nes, modo possibili.

Si quis tamen in sententia S. Thomæ
sic explicata, nondum planè quiescere
possit. dicat cum Augustino 21. de Ciuit.
cap. 10. Spiritus torqueri ab igne, veris
quidem, sed miris modis, id est, nobis

84 TRACTATUS
ignotis, quosque suscipere licet, non cu-
riosius indagare.

CAPVT XIII.

*Quomodo ordinentur Angeli, & quid
possint.*

CONCLUSIO I.

INter Angelos sunt tres Hierarchiæ, in
qualibet Hierarchia sunt tres ordines,
& in quolibet ordine plures Angeli.)
Primam partem probat. S. Thomas 1.
p. .q 108. art. 1. tum ex Dionysio cap.
6. Cœlestis Hierarchiæ, tum quia Hie-
rarchia idem est ac sacer principatus, sub
quo nomine intelligitur tam ipse prin-
ceps, quàm multitudo sacra ordinata sub
principe: licet autem sit vna Angelorum,
& hominum Hierarchia, si hæc spectetur
per respectum ad principem cui est sub-
iecta, si tamen attendatur ad ipsam mul-
titudinem ei subditam, distinguenda est
Hierarchia humana, ab Angelica, & in
Angelis tres Hierarchiæ constituendæ
sunt: quia scilicet aliter homines gu-
bernantur quàm Angeli, & in Angelorum

DE ANGELIS. CAP. XII. 85

gubernatione triplex discrimen reperitur, iuxta triplicem vniuersalitat^{is} gradum qui in eorum speciebus considerari potest.

Secundam partem probat art. 2. quia in qualibet Hierarchia diuersitas ordinum petitur ex diuersis officiis, & attributis. At omnes ordine ad tres possunt reduci, secundum quod quælibet multitudo perfecta habet principium, medium & finem, vt patet in ciuitate, in qua quidam sunt supremi, vt Optimates: quidam infimi, vt vilis populus; alij autem medijs, vt populus honorabilis. Vnde cum tres sint Hierarchiæ Angelorum, nouem esse ordines eorum intelligitur, qui quidem communiter ita numerantur, vt in infima Hierarchia sint Angeli, Archangeli, & Principatus. In media Potestates, Virtutes & Dominationes. In suprema Throni, Cherubim, & Seraphim.

Tertiam partem probat art. 3. tum ex cap. 6. Isaia, vbi dicitur quod Seraphim clamabant alter ad alterum; tum quia cum imperfectè cognoscamus Angelos, & eorum officia, non possumus distinguere ordines, & officia Angelorum nisi in communi, qua ratione multi Angeli sub vno ordine continentur. Notat tamè quod si perfectè cognosceremus officia

quòd si perfectè cognosceremus officia Angelorum, & eorum distinctiones, perfectè sciremus quòd quilibet Angelus habet suum proprium officium, & suum proprium ordinem in rebus, multò magis quàm quælibet stella.

CONCLUSIO II. Distinctio Hierarchiarum, & ordinum est quodammodo à natura, permanebit post diem iudicij, ipsique homines secundum quid ad ordines Angelorum assumuntur.) Prima pars traditur art. 4. Nam si ordo gubernationis Angelorum spectetur secundum finem naturalem, sic eorum ordines distinguuntur secundum naturalia dona.

Si verò secundum super naturalem, sic eorum ordines distinguuntur inchoatiuè per naturalia dona, completiuè per dona gratiæ.

Secundam probat art. 7. Nam in ordinibus Angelicis duo possunt considerari, scilicet distinctio graduum, & executio officiorum. Distinctio autem graduum est in angelis, secundum differentiam gratiæ, & naturæ, & vtraque differentia semper in Angelis remanebit, quia semper suam naturam & gloriã retinebunt: executio autè officiorum Angelicorum aliquo modo remanebit, post diem iudicij, & aliquo modo cessabit, & quidem cessa-

bit, & quidem cessabit quoad minus perducendi aliquos ad finem; remanebit autem secundum quod conuenit in vltima assecutione finis; sicut etiam sunt alia officia militarium ordinum in pugna, alia in triumpho.

Tertiam habet art. 8. Nam ordines Angelorum distinguuntur, & secundum conditionem naturæ, qua ratione homines assumi non possunt ad ordines Angelorū, quia semper remanebit naturarum distinctio; & secundum dona gratiæ, qua ratione homines assumi possunt ad ordines Angelorum, quia per gratiam possunt mereri tantam gloriam, vt Angelis æquantur, iuxta promissionem Christi, Lucæ 20. dicentis, Filios resurrectionis fore æquales in Angelis cœlis.

CONCLUSIO III. Inter dæmones sunt ordines, & quædam prelatio, non tamen illuminatio.) Primum probatur à S. Doctore 1. p. q. 109. art. 1. quia etsi in dæmonibus non reperiantur gradus ordinum, si ordines considerentur quantum ad gratiam, & gloriam; secus res se habet, si ordines spectentur quantum ad naturam, naturæque gradum, eò quòd naturalia in dæmonibus remanserunt.

Secundum patet ex art. 2. quia cùm

actio sequatur naturam rei quorumcumque naturæ sunt ordinatæ, oportet etiam quod actiones sibi inuicem ordinentur. Manifestum est autem ex dictis, quod dæmonum quidam naturali ordine sub aliis constituuntur; unde & actiones eorum sub actionibus superiorum sunt, & hoc est, quod rationem prælationis facit, ut scilicet actio subditi subdatur actioni prælati: sic igitur ipsa naturalis dispositio dæmonum requirit, quod sit in eis prælatio, esto similis prælatio non sit inter homines damnatos, eò quod naturam humanam æqualiter participant, ut colligi potest ex responsione ad 3.

Tertium ostenditur ex art. 3. quia illuminatio propriè est manifestatio veritatis, secundum quod habet ordinem ad Deum, qui illuminat omnem intellectû; peruersitas autem dæmonum hoc habet, quod vnus non intendit alium ordinare ad Deum, sed magis ab ordine diuino abducere, & ideò vnus dæmon alium nõ illuminat; quamuis conceptum suum per modum locutionis ei intimare possit.

Nota ex art. 4. Angelos bonos habere prælationem in malos, & ex se eos illuminare, manifestando eis aliquam veritatem ad Deum ordinatam; malos tamen non illuminari, quia talem verita-

tem nō accipiunt cō ordine ad deum, sed ad explendam prauam suam voluntatem.

CONCLUSIO IV. Angeli administrant res corporeas.) Hoc patet in primis ex Scriptura, quæ Apocalyps. 7. 14. & 15. meminit. Angelorum habentium potestatem supra elementa. 2. ex Augustino qui lib. 83. quæstionum, q. 79. Vnaquæque, inquit, res visibilis in hoc mundo habet potestatem angelicam sibi præpositam. 3. quia congruus ordo prouidentia diuinæ postulare videtur, vt inferiora per superiora gubernentur. Quod ita intelligendum est, vt Angeli non tantum præ sint rebus istis inferioribus mediata, mouendo cælos, sed etiam immediata per seipsos, habendo curam specierum creaturarum.

Nota i. hoc non esse sic extendendum, vt possint Angeli per seipsos immediate inducere formam aliquam substantialem in materiam, quia vt colligitur ex S. Thoma i. p. q. 110. art. 2. per mutationem substantialem, seu formalem fit compositum constans ex materia & forma: At non potest Angelus per se immediate facere tale compositum, cum ipse non sit compositus ex materia & forma; neque eiusmodi compositum in

virtute sua contineat.

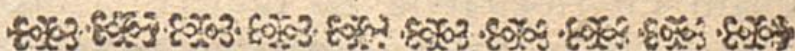
Nota 2. multò minùs posse Angelos propria virtute vera facere miracula, quia vt patet ex articulo 4. miraculum dicitur quod sit supra ordinem totius naturæ creatæ. At Angeli non possunt tale quid operari, cum ipsi sint intra naturæ ordinem. Quia tamen eadem virtute qui possunt seipsos mouere, possunt corpora celerrimè à loco ad locum transferre, vel etiam impulsu iis imprimere, hinc facilè possunt applicando actiua passiuis, varias transmutationes insolitas, quæque nobis miraculosæ appareant, efficere.

CONCLUSIO V. Potest Angelus variis modis immutare hominem.)
 Probat, nam in primis potest Angelus hominem illuminare, vt docet S. Thomas I. parte q. 111. art. 1. Quia scilicet hoc habet diuinæ prouidentiae ordo, vt actionibus superiorum inferiora subdantur. Hæc autem illuminatio non ita fit vt Angelus producat speciem aliquam in intellectu hominis, aut illius lumen augeat, sed per signa aliqua externa oculis, vel auribus subiecta, aut per visiones imaginarias, commotionem humorum, & spirituum in sensibus internis causatas.

DE ANGELIS. CAP. XIII. 21

Potest etiam Angelus immutare voluntatem hominis ex art. 2. non quidem immediatè agendo in illam, sed per modum suadentis, proponendo obiecta externa, excitando varias cogitationes in imaginatione, & commouendo passiones in appetitu sensitivo; ita tamen vt voluntas maneat semper libera ad consentiendum, vel resistendum passioni.

Tandem quòd, possit Angelus immutare imaginationem, aliosque sensus hominis, vt traditur art. 3. & 4. ea ratio suadet, quia talis immutatio potest causari ex locali motu spirituum, humorum, aliorumue corporum. At res materiales obediunt Angelis ad nutum quoad motum localem, vt suprà dictum est.

CAPVT XIV.

De missione, & custodia Angelorum, & impugnatione demonum.

CONCLUSIO I.

Angeli à Deo mittuntur in ministerium.) Ita S. Thom. 1. p. q. 118. art. 1. Et quidem quòd angeli à deo mittan-

tur, probat, tum ex verbis illis Exodi 23. Ecce ego mittam angelum meum qui præcedat te; tum quia Angelus ex imperio Dei de nouo applicatur ad aliquid agendum, circa creaturam corpoream quam administrat, sicque ibi de nouo incipit esse. Quòd verò angeli mittantur in ministerium probat, quia actio quam Angelus missus exercet, procedit à Deo sicut à principio cuius nutu, & auctoritate Angeli operantur, & in Deum reducitur sicut in vltimum finem: qui autem sic operatur se habet vt instrumentum intelligens, quod est idem ac minister.

Nota 1. angelos propriè non esse ministros hominum, hoc enim denotat aliquam inferioritatem & subiectionem, quæ nequit Angelis competere respectu hominum: quare potius sunt eorum rectores, & custodes, quàm ministri.

Nota 2. iuxta S. Doctorem art. 2. superiores angelos nunquam ad exterius ministerium mitti, tum quia ordo angelicæ missionis habet, vt inferiora per superiora administrantur: at non est ratio cur talis ordo prætermittatur, quia cum sit secundum dona gratiæ, non habet ordinem superiorem propter quem prætermitti debeat: præsertim quia talis.

DE ANGELIS. CAP. XIV. 93

prætermisso, vt pote nobis ignota, nihil prodesset ad confirmationem nostræ fidei? tum quia nihil est ita magnum in ministeriis diuinis, quod per inferiores ordines exerceri non possit, cum Archangelus Gabriël missus sit ad annuntian- dum Incarnationis mysterium, quod in- ter ministeria diuina summum locum tenet.

Verùm alij existimant, etiam superio- res Angelos extraordinariè mitti, tum quia Apostolus Hebr. i. Nonne, inquit, omnes sunt administratorij spiritus in ministerium missi, tum quia ex quorun- dam Patrum sententia, Michaël, & Ga- briël quos missos esse constat, sunt ex su- perioribus ordinibus: tum denique quia cum ipse Filius dei missus sit ad homi- mines, cur negetur etiam supremos An- gelos saltem ex graui causa, interdum ad eos mitti? vtrumque probabile.

CONCLUSIO II. Homines custodiuntur ab Angelis.) Ita S. Tho- mas i. p. q. 113. art. i. quod probat, tum ex illo Psalmi 90. Angelis suis Deus mandauit de te: tum quia variabilia & mobilia, per immobilia & inuariabilia secundum rationem diuinæ prouidentię mouentur, & regulantur, vt patet indu- ctione: nam omnia corpora quæ mobilia

sunt, per substantias immobiles & immobiles & immateriales, & corpora inferiora per superiora, quæ sunt inuariabilia quoad substantiam reguntur: imò nos ipsi regulamur circa conclusiones, in quibus possumus diuersimodè opinari, per principia quæ inuariabiliter tenemus. Manifestum est autem quòd in rebus agendis, cogitatio & affectus hominis multipliciter variari, & deficere possunt à bono, & ideo necessarium fuit, quòd hominibus Angeli ad custodiam deputarentur, per quos regularentur, & mouerentur ad bonum.

Nota 1. ex art. 2. singulos homines à singulis angelis custodiri, quia cum homines non tantum sint incorruptibiles quoad speciem communem, sed etiam quantum ad proprias formas singulorū, prouidentia Dei comparatur ad singulos homines, sicut ad singula genera, vel species corruptibilium rerum; vnde sicut probabile est quòd diuersis speciebus rerum, diuersi Angeli eiusdem ordinis præficiuntur, ita rationabile est vt diuersis hominibus diuersi Angeli ad custodiam deputentur.

Nota 2. ex art. 4. nullum esse hominem qui careat Angelo custode, quia homo hinc constitutus, est quasi in quadam

via qua debet tendere in patriam, in qua quidem, via multa pericula interna, & externa imminent: & ideo sicut hominibus per viam nō tutam ambulanti- bus dantur custodes, ita & cuilibet homini quandiu viator est, custos Angelus deputatur: quādo autem iam ad viæ terminum peruenit, non habebit custodem Angelum, sed habebit in cælo Angelum conregnantem, in inferno dæmonem punientem.

Verūm ab hac regula excipiendus est Christus, quia cum esset comprehensor, & angelorum Dominus, non habebat Angelos custodiētes, sed ministrantes. Nō tamē beata Virgo etsi eximiē sancta, quia beneficiū custodiæ respicit hominem vt viatorem, non vt iustum. Neque homines in statu innocentia, propter pericula ab extrinseco ingruentia. Nec denique præsciti, quia sicut non distituuntur auxiliis sufficientibus, ita nec custodia Angelica.

Nota tandem præter Angelos singularibus personis deputatos, alios esse qui regnis, prouinciis, ciuitatibus, & congregationibus præficiuntur. Imò Pontifices, Reges, aliaque personæ publicæ præter Angelum quem habent vt personæ priuatae, habent alium quo diriguntur in iis

quæ spectant ad regimen multitudinis sibi commissæ, vt fert communis Theologorum sententia.

CONCLUSIO III. Angelus deputatur homini ad custodiam à natiuitate.) Ita S. Thom. 1. p. q. 113. art. 5. quod probat, quia etsi beneficia quæ dantur homini diuinitus, ex eo quòd est Christianus, incipiant à tēpore baptismi, sicut perceptio Eucharistiæ, & alia huiusmodi: ea tamen quæ prouidentur homini à Deo, quatenus habet naturam rationalem, ex tunc ei exhibentur, ex quo ralem naturam accipit: at tale beneficium est custodia Angelorum, vt ex dictis patet, quare homo statim a natiuitate habet Angelum ad sui custodiam deputatum.

Nota 1. ex responsione ad 2. quòd etsi pueri mox nati non possint illuminari ab Angelo, ob defectum vsus rationis, officium tamen custodiæ in iis alios effectus habere potest, nempe arcere Dæmones, aliâque nocumenta tam corporalia, quàm spiritualia prohibere, & ex responsione ad 3. quòd puer quandiu est in vtero, est veluti pars matris, sicut fructus pendens ab arbore est aliquid arboris ac proinde tunc ab Angelo matris custoditur, sed in natiuitate quando
separatur

DE ANGELIS. CAP. XIV. 97

seperatur à matre, Angelus ei ad custodiam deputatur.

Aliqui tamen oppositum docent, quia infans etiam in utero est persona distincta à matre, in ordine ad beatitudinem. Unde est capax peccati originalis, et si mater sancta sit, & aliunde magis commendatur liberalitas Dei, quòd ex tunc habeat Angelum specialiter deputatum, qui illius curam gerat, & impediat ne demon aliquod nocumentum ei inferat.

Nota 2. ex art. 6. Angelum custodem nunquam totaliter deserere hominem, sed tantum secundum quid, quatenus non impedit ne interdum subdatur alicui tribulationi, vel in peccatum cadat. Item ex art. 7. Angelos non dolere de malis eorum quos custodiunt, cum sint beati, eorùque voluntas totaliter ordini diuinæ iustitiæ subsit. Et ex art. 8. inter Angelos bonos posse esse pugnam vel discordiam, quatenus nescientes quid Deus circa negotium aliquod decreuerit, interdum petunt pugnantia ex bono fine. Qua ratione Daniel. 10. fuit pugna inter principem regni Persarum, & Gabriëlem, quatenus ille optabat ut iudæi à captiuitate nondum liberarentur, quia sperabat plerosque gentiles ex eorum de Angelis. E

consuetudine conuertendos. Gabriël verò timens ne Iudæi Persarum exemplo ad idololatriam deficerent, orabat pro eorum liberatione à captiuitate.

CONCLUSIO IV. Homines impugnantur à dæmonibus.) Ita S. Thomas 1. p. q. 114. art. 1. quod probat ex verbis illis ad Ephes. 6. Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, &c. Monet autem 1. talem impugnationem procedere ex ipsa malitia dæmonum, qui propter inuidiam, profectam hominum impedire nituntur, & propter superbiam diuinæ potestatis similitudinem vsurpant, deputando sibi ministros determinatos ad hominum impugnationem. 2. ordinem dictæ impugnationis esse à Deo, qui ordinatè nouit malis uti ad bona ea ordinando. 3. ex parte bonorum Angelorum, tam ipsam custodiam, quàm ordinem custodiæ reduci ad Deum, sicut ad primum authorem.

Nota 1. ex art. 2. etsi Deus dicatur tentare hominem vt sciat, seu vt scire faciat, proprium tamen esse dæmonis tentare malo fine, vt nempe hominem decipiat, & in peccatum præcipitet: Vnde prior tentatio vocari solet probationis, posterior verò seductionis: imò eadem

tentatio hominis potest simul esse probationis, vt à Deo permittitur, & seductionis, vt à dæmone causatur, & vt patet in tentatione beati Iob. Quin ipse dæmon modo Christum tentat, vt experimentum aliquod ex eo sumat, modo vt eum in peccatum inducat.

Nota 2. ex art. 3. quòd etsi dæmon indirectè sit causa omnium peccatorum quæ ab hominibus patrantur, quatenus causa fuit primi peccati, ex quo pronitas ad malum orta est: non tamen omnia directè oriuntur ex illius suggestione, cum non semper homines tentet & aliunde ipsa naturæ corruptio, imò vel sola arbitrij libertas in hominibus hîc degentibus, ad peccandum sufficiat, vt ex peccato primi angeli apertè colligitur.

Nota 3. ex art. 4. posse Angelos efficere transmutationes rerum corporalium, quæ per aliquas virtutes naturales fieri possunt, vt generare serpentes, & ranas ex putrefactione, non autem illas quæ vires naturæ excedunt, sicut quòd corpus hominis mortuum reuiuiscat, aut quod corpus humanum mutetur in bestiale. Vnde si quando dæmones tale quid operari videntur, hoc fit secundum apparentiam tantum; idque vel ab

100   TRACTATUS
interiori per immutationem phantasiae,
ita ut aliquid aliter videatur quam sit,
vel ab exteriori, si verbi causa, dæmon
corpori humano circumponat corpus ex
aëre confectum, sub figura alicuius ani-
malis, ut homo in illius specie appa-
reat.

